

TEMA BROJA
Koliko je u
Crnoj Gori zaživjelo
pravo na zaštitu
intelektualne svojine

INTERVJU
Ambasadorka
Bugarske
Snežana Najdenova

ANALIZA
Koliko je
utemeljena procjena
"Stratfora" da
Đukanovićeva
Vlada ne želi u EU

IZAZOVI U EU
Brisel odlučio da
stane na kraj
aviokompanijama
koje varaju
mušterije

POLEMIKA

Iako je zamišljeno samo kao konsultativno tijelo (njegove odluke nijesu obavezujuće kao što je to slučaj u Hrvatskoj), formiranje Nacionalnog savjeta za evropske integracije (NSEI) predstavljalo je dobru zamisao.

Međutim, opozicija i vlast su se ovog puta zdušno pobrinuli da u temeljima uruše njegov kredibilitet. Prvi, međusobnim svadama oko izbora predsjednika i članova i prije osnivanja Savjeta, a drugi izborom članova iz reda NVO, uz objašnjenje koje vrijeda inteligenciju da su podrška "Prve kose Crne Gore", "Udruženja voćara Berana" i još 47 anonimnih NVO dovoljna preporuka da glasaju za **Tijanu Marković**.

Markovićeva na brojna prozivanja nije odgovarala, ponašajući se upravo kao da ima gurua u vidu predstavnika izvršne vlasti koji progovori tek kada ih mediji i civilni sektor pritisnu uza zid.

Jedino dobro što je izšlo iz formiranja Savjeta je otvaranje dijaloga u NVO sektoru, bez obzira što je utisak da je polemika mogla biti na većem nivou.

Upravo su dijalog i otvorenost jedne od osnovnih vrijednosti Zajednice, lako to, vjerovatno ne zna, ili ga ni najmanje ne interesuje, i kontraverzni Budvanin **Ivan Delić** obratio se javnosti ovog mjeseca, negirajući da je, po ko zna koji put, pokušat atentat na njega.

Prije nekoliko mjeseci, preko Štampe, sa Pokretom za promjene polemisao je i **Safet Kalić** za koga mediji navode da je imao čvrste veze sa zemaljskim klanom.

I dok ljudi različitih profila, iz i van Crne Gore, sve glasnije ukazuju na abnormalnosti društva, kao što su korupcija, devastacija prostora...naša intelektualna elita, ako se tako može nazvati, čuti.

Osim nekoliko pojedinaca, ostali u svojim udobnim stanicićima, sa članstvom u nekom Upravnom odboru ili honorarnim angažmanu na nekom projektu izgleda da misle da bi im povremeno javno oglašavanje donijelo samo glavobolju. To je tako evropski.

V.Z.

Referendum za sve, osim za Hrvatsku (28. jul) – Francuska je najnovijim ustavnim promjenama zadržala mogućnost raspisivanja referendumu za potvrđivanje pristupnog sporazuma za sve zemlje koje mogu ući u Evropsku uniju, osim za Hrvatsku. Nove odredbe francuskog Ustava nalažu da za svako buduće proširenje predsjednik treba da raspiše referendum, osim ako oba doma parlamenta tropetinskom većinom ne odluče da se ratifikacija pristupnog sporazuma obavi u Narodnoj skupštini i Senatu.

Vlada usvojila Prvi izvještaj o realizaciji obaveza iz NPI (31. jul)

– Potpredsjednica Vlade za evropske integracije **Gordana Đurović** je kazala da je prema Prvom izvještaju o realizaciji obaveza iz Nacionalnog programa za integracije (NPI) Crne Gore u EU završeno 86% od onoga što je planirano u datom periodu.

foto VIJESTI

Gordana Đurović

Skupština izabrala Nacionalni savjet za evropske integracije (1. avgust) – Odlukom o osnivanju predviđeno je da Nacionalni savjet za evropske integracije (NSEI) radi kao savjetodavno tijelo i doprinosi boljoj koordinaciji i nadgledanju primjene Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju i praćenju pregovora o pristupanju Crne Gore EU. Za predsjednika Savjeta poslanici vladajuće Demokratske partije socijalista (DPS) izabrali su lidera Socijalističke narodne partije **Srđana Milića**.

Protest NVO zbog izbora članova NSEI (1. avgust) – Predstavnici osam NVO, potpisnica Sporazuma o saradnji u oblasti evropskih organizacija sa Sekretarijatom za evropske integracije (SEI), obratili su se delegaciji Evropske komisije u Podgorici i zvaničnicima te institucije u Briselu zbog izbora članova Nacionalnog savjeta za evropske integracije (NSEI) iz redova civilnog sektora. Oni su naveli da je vladajuća koalicija odlučila da ignoriše relevantne predstavnike NVO i da u NSEI uvede one (**Tijana Marković** i **Boris Raonić**) za koje se smatra da su politički lojalni. Iste NVO su se pismom obratile i potpredsjednici Vlade **Gordani Đurović** i šefici SEI **Ani Vukadinović**. Sekretarijat saopštio da Vlada nema pravo da predlaže kandidate za NSEI, Raonić negirao optužbe, dok se Markovićka nije oglašavala.

Stratfor: Crna Gora vječiti kandidat za EU (8. avgust) – "Iako najavljuje korake za ulazak u EU, Crna Gora će najvjerovaljnije tražiti sopstveni put ka tome da postane najpoželjnija destinacija za superbogataše u Evropi", predviđa američki analitički centar "Stratfor". U analizi posvećenoj Crnoj Gori koju su objavile "Vijesti", "Stratfor" ocjenjuje da bi Crna Gora mogla odustati od članstva u EU zadržavajući status "vječitog kandidata" za članstvo, objašnjavajući da bi ulazak u EU smanjio priliv novca onih koji Crnu Goru priželjkuju kao novu off-shore destinaciju.

Vlada negirala navode iz Statforove analize (11. avgust) – Gordana Đurović navela da potpisani Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju sa EU čiji se Privremeni sporazum uspješno primjenjuje, te usvojen NPI i dinamičan proces usklađivanja crnogorskog zakonodavstva, institucija i procedura sa EU propisima i standardima "samo po sebi" negira tvrdnje "Stratfora".

KOLIKO JE U CRNOJ GORI ZAŽIVJELO PRAVO NA ZAŠITU INTELEKTUALNE SVOJINE, KAO VAŽNOM DIJELU INTEGRACIJA U EU

Manjak svijesti, višak falsifikata

Informacija da su poznate svjetske kompanije "Puma" i "Ikea" zahtje-

Piše: Marija Mirjačić

jevale od maloprodajnih objekata u Crnoj Gori koje koriste njihovo ime da ga uklone otvorila je dilema koliko se pravo na zaštitu intelektualne svojine poznaje u crnogorskoj privredi.

Uključivanjem zemlje u svjetske trgovinske tokove to pitanje se aktuelizuje i postaje važan uslov integracije u Evropsku uniju (EU) i međunarodnu zajednicu uopšte, a visok nivo adekvatne zaštite "ideja" može nekom preduzetniku donijeti milione eura.

Inovacije su postale jedan od najvažnijih uslova održivog razvoja preduzeća i ekonomskog prosperiteta cijelog društva. Preduzeća moraju stalno da

unaprijeduju ili obnavljaju svoje proizvode i usluge, ukoliko žele da održe ili osvoje udio u tržištu i ostanu konkurenti. Ona često investiraju velike iznose u istraživanje i razvoj, a posebno u reklamiranje i marketing svojih proizvoda ili usluga. Do ovih investicija neće doći ukoliko preduzeća nijesu u poziciji da povrate svoje troškove. Zato odgovarajuća i efikasna zaštita intelektualne svojine daje inovativnim preduzećima moćan podsticaj za investiranje i doprinos ekonomskom napretku.

Crnogorske kompanije, izuzev nekoliko jačih brendova poput "Plantaža" i pivare "Trebjesa" malo su upoznate sa brojnim prednostima koje zaštita intelektualne svojine obezbjeđuje. O tome svjedoči podatak iz Zavoda za zaštitu

Novoosnovanom Zavodu za zaštitu intelektualne svojine podnijeto je blizu 800 zahtjeva za regulisanje prava na intelektualnu svojinu od čega su najveći broj uputile strane kompanije

intelektualne svojine gdje su od blizu 800 zahtjeva za regulisanje tog prava najveći dio podnijele

foto VILJESTI

Branko Žugić

strane firme.

Direktor Zavoda, koji je sa radom počeo prije dva mjeseca, **Branko Žugić** očekuje da će interesovanje domaćih proizvođača za zaštitu intelektualne svojine u

narednim mjesecima biti intenzivnije.

"Svijest o značaju zaštite intelektualne svojine u Crnoj Gori nedovoljno je razvijena zbog čega je pristiglo malo zahtjeva. Jači brendovi to pitanje su riješili ranije, dok je postojala državna zajednica, a nova preduzeća koja budu željela da plasiraju svoje proizvode i pružaju usluge sigurno će se ozbiljnije pozabaviti ovim pitanjem jer je rješenje pitanja zaštite intelektualne svojine važno za njihov ekonomski

ZA ZAŠITU OD 20 DO 100 EURA

Postupak za zaštitu prava iz industrijske svojine i autorskih prava je različit. Kod industrijskog prava vodi se upravni postupak za priznavanje i registrovanje i za te poslove je zadužen Zavod za zaštitu intelektualne svojine. Zaštita patenta i žiga važi deset godina, dizajna 25 godina, a oznake geografskog porijekla beskonačno. Kod autorskih prava ne vodi se upravni postupak jer je samim činom objavljivanja to pravo zaštićeno. Zavod je nadležan samo za njihovo deponovanje. Ona traju 70 godina od smrti autora, odnosno prenose se na nasljednike.

Prosječne administrativne takse za regulisanje prava zaštite intelektualne svojine u Zavodu kreću se u rasponu od 20 do 100 eura.

napredak. Naročito se to odnosi na ona preduzeća koja su

činjenica da su danas tehnološke mogućnosti toliko napredovale da

Branko Žugić očekuje da će interesovanje domaćih proizvođača za zaštitu intelektualne svojine u narednim mjesecima biti intenzivnije

izvozno orijentisana. U njihovom interesu je da na svim tržištima gdje plasiraju proizvode, pa i domaćem, budu zaštićeni. Takvim potezom štite se od neke druge proizvodnje koja ih može ugroziti", naveo je Žugić.

Domaći privrednici trebali bi da slijede primjere velikih proizvođača i investitora koji su svjesni značaja značaja zaštite intelektualne svojine, tako da nijesu spremni da donesu kapital, tehnologiju, poznate robne marke u prostor gdje će njihov proizvod biti zloupotrijebljen.

"Svjetske kompanije sa međunarodnim brendovima, kao što su "Nike" ili "Levi Strauss" izdvajaju značajna sredstva i koriste posebne metode kako bi se zaštite od falsifikovanja. Te metode počinju od same proizvodnje, a završavaju se konačnim plasiranjem proizvoda na tržište. Mjere zaštite su važne ako se ima u vidu

se sve može iskopirati", kazao je Žugić.

Zaštitom prava na intelektualnu svojinu obuhvaćena je industrijska svojina i autorska prava, a industrijskom svojином su obuhvaćena prava zaštite patenata, žigova, industrijskog dizajna, oznake geografskog porijekla i topografije integrisanih kola. Ona je preduzetnicima osnov za unaprijeđenje i prodaju roba i usluga, obezbjeđuje finansijsku moć i poziciju na tržištu, njena licenca se može iskoristi za zalog pri uzimanju kredita kod poslovne banke...

"Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) obavezali smo se da u narednih pet godina dovodemo zaštitu intelektualne svojine na nivo koji postoji u Evropskoj uniji. Očekuje nas usvajanje Strategije zaštite intelektualne svojine, akcioni planovi, primjena brojnih direktiva i konvencija koje jednim dijelom idu preko Unije, a drugim dijelom

PLANTAŽE ZA PRIMJER

Direktor sektora za kontrolu kvaliteta u "Plantažama" **Vukoman Vuković** kazao je za *Evropski puls* da su u cilju očuvanja kvaliteta i bolje prepoznatljivosti proizvoda za sve proizvode uradili elaborate sa stanovišta zaštite geografskog porijekla u nekadašnjem Saveznom zavodu za intelektualnu svojinu, dok su dva autohtona proizvoda crnogorski "Vranac" i "Krstač" zaštićeni kod Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu na osnovu Lisabonskog sporazuma.

"Na osnovu Zakona o žigovima zaštitili smo i sve naše etikete, a tom zaštitom zaštićen je i logo firme koji se na njima nalazi. U narednom periodu nastavićemo ovu praksu i proizvode zaštiti na svim tržištima gdje ih prodajemo", kazao je Vuković.

Zaštitom etiketa i geografske oznake porijekla, prema njegovim riječima, omogućava se da proizvodi budu prepoznatljivi i originalni u odnosu na slične proizvode kojih ima u okruženju.

"Takvim potezom čuvamo i proizvode i potrošače. U poslednje vrijeme, pored pokušaja švercovanja proizvoda, bilo je proizvođača iz Srbije i Crne Gore čije etikete izgledom, slovima i žigom, podsjećaju na etikete "13 jul Plantaže" čime dovode u zabludu potrošače. Sugerisali smo im da takve proizvode povuku sa tržišta u čemu smo imali uspjeha, a u slučaju da se to ponovi moraćemo svoja prava štititi preko suda", najavio je on.

Vuković je preporučio svim crnogorskim proizvođačima da zaštite proizvode sa stanovišta žiga i oznake geografskog porijekla.

"Taj posao je sada olakšan, jer Crna Gora ima svoj Zavod za intelektualnu svojinu", istakao je Vuković.

preko Svjetske trgovinske organizacije (STO). U tom procesu, važnu ulogu imaju i državni organi, ali i poslodavci. Oni posredstvom svojih organizacija moraju educovati članstvo i ukazati im na značaj tog pitanja. Moraju znati da ako ne zaštite brand, gube na prestižu, plasmanu, mogućnosti falsifikovanja proizvoda su veće, potrošači se dovode u zabludu... Neophodni su edukativni treninzi kako zapošljenih koji rade u Zavodu tako i svi ostalih koji su uključeni u sistem zaštite. Povreda ovih prava se tretira kao krivično djelo koje se naplaćuje i u milionskim iznosima, a kod nas je bilo malo postupka koji su vođeni bave ovom problematikom", po-po tom osnovu. U savremenim jasno je Žugić.

Potpisivanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (SSP) sa EU, Crna Gora se obavezala da u narednih pet godina dovode zaštitu intelektualne svojine na nivou koji postoji u EU. Očekuje nas usvajanje Strategije zaštite intelektualne svojine, akcioni planovi, primjena brojnih direktiva i konvencija koje jednim dijelom idu preko EU, a drugim dijelom preko STO

zemljama u okviru sudstva posto-je specijalna odjeljenja koja se

Osim krajnjih potrošača i korisnika tog prava materijalnu

korist ima i država koja po tom osnovu ubira značajne prihode. Naime, Crna Gora je postala članica Svjetske organizacije za intelektualnu svojinu i učlanjenjem je stekla pravno na značajne prihode.

"Koristeći mogućnosti Madridskog protokola koji se odnosi na zaštitu žigova Crna Gora je označena kao prostor gdje se to pravo štiti. To znači da neki nosilac prava na žig iz Crne Gore može da traži međunarodnu zaštitu tako što će naznačiti sve zemlje gdje želi da zaštiti pravo i onda Zavod odraduje taj posao za njega i po tom osnovu država zarađuje. Pored Madridskog imamo i Lisabonski protokol koji se odnosi na zaštitu oznake geografskog porijekla i Haški protokol za dizajn", kazao je Žugić.

U stručnoj literaturu navodi se da su negativne posljedice povrede prava intelektualne svojine za ekonomski razvoj privrede gubitak zakonskih mogućnosti za zapošljavanje, gubitak prihoda od poreza, smanjenje investicija u nove tehnologije, ograničavanje raznovrsnosti roba i usluga visokog kvaliteta i smanjenje mogućnosti funkcionisanja zdrave i lojalne konkurenčije.

Sa druge strane, štetni efekti za potrošača se ogledaju u tome što dobija robu lošijeg kvaliteta i to bez garancije, sa svim mogućim zdravstvenim i bezbjednosnim rizicima.

Autorka je novinarka dnevnog lista "Vijesti"

FALSIFIKUJE SE SVE ŠTO VRIJEDI

Ekonomski značaj intelektualne svojine najbolje pokazuju i statistički podaci. Intelektualna svojina u svjetskoj privredi učestvuje sa oko 40% u finansijskom dobiti proizvođača, a u razvijenim tehnologijama čak i do 90 %.

U svijetu se falsificira gotovo svaki proizvod koji se uspješno pozicionira na tržištu – od patika, trenerki i farmerica do kozmetičkih preparata.

Kompanija "Loreal" tvrdi da zbog krivotvorenih proizvoda godišnje gubi 10% profita, dok je "Levi Strauss" izračunao da je svake godine oštećen za deset miliona dolara. Od krađe intelektualne svojine nije pošteđena ni informaciona tehnologija, a proizvođači kažu da gubitak zbog divljih softvera u jugoistočnoj Evropi godišnje iznosi 435 miliona dolara, dok je ta cifra za zapadnu Evropu 2,7 milijardi dolara.

KOLIKO JE UTEMELJENA PROCJENA "STRATFORA" DA ĐUKANOVIĆEVA VLADA ZAPRAVO NE ŽELI CRNU GORU U EU

Sumnjive premijerove veze

ako je kao strateški prioritet zacrtala ulazak u Evropsku uniju (EU), crnogorska vlast se sve češće suočava sa sum-

Piše: Neđeljko Rudović

njama da je neiskrena i da želi da ostane van kontrole Brisela.

Dok na domaćoj sceni pojedini analitičari i opozicija upozoravaju da Vlada Crne Gore na čelu sa **Milom Đukanovićem** simulira reforme usvajajući "evropske zakone" koji se u praksi ne primjenjuju, neki inostrani posmatrači procjenjuju da je Đukanovićev plan da od Crne Gore napravi off-shore zonu i tako zamijeni Kipar.

Američki analitički centar "Stratfor" procjenio je u svojoj analizi, početkom ovog mjeseca, da bi Crna Gora mogla odustati od članstva u EU zadržavajući status "vječitog kandidata", uz objašnjenje da bi ulazak u Uniju smanjio prliv novca onih koji Crnu Goru priželjkuju kao novu off-shore destinaciju.

Ova ugledna američka agencija, koja za svoje klijente širom svijeta obezbjeđuje informacije i analize koje se mogu smatrati i obavještajnim podacima, procjenjuje da će Crna Gora, dok bude sebe pripremala za ulogu nove off-shore destinacije, nastaviti da se zalaže za koristi od bliskih odnosa sa EU, makar i zbog predstave o stabilnosti koju takvi diplomatski poduhvati pružaju njenim bogatim posjetiocima.

U Vladu, čiju okosnicu već 17 godina čini Đukanovićeva Demokratska partija socijalista (DPS), odlučno demantuju skretanje sa evropskog kursa, potencirajući da je Crna Gora već pot-

pisala Sporazum sa EU, koji je prvi korak ka potencijalnom članstvu.

Ipak, bliskost i poslovna saradnja premijera Đukanovića sa uticajnim profesorom ekonomije **Veselinom Vukotićem**, koji oprezno šalje signale da Crna Gora ne treba da žuri u EU zanemarjući svoje interese ekonomskog razvoja, mogla bi biti signal da vlast paralelno razmatra i varijantu distanciranja od Brisela.

Sam Đukanović je u više navrata bio kategoričan da je pridruživanje Uniji glavni cilj, ali i u Stratforu djeluju prilično sigurno kada tvrde da se Crna Gora nada da će popuniti prazninu koja je nastala ulaskom Kipra u EU i postati stjecište stranog kapitala.

"Crna Gora je bankarski centar koji svojim klijentima (mnogi od njih su ekstremno bogati) pruža usluge koje možda ne bi bile dostupne pod striktnim nadzorom EU... Takva Crna Gora, međutim, neće imati koristi od formalnog članstva u EU. Ova dilema, možda, objašnjava zašto Crna Gora još nije zvanično zatražila članstvo. Čak i kad konačno zatraži članstvo, Crna Gora bi mogla biti vječiti kandidat", predviđa "Stratfor".

Procjena te američke agencije poklapa se sa mišljenjem lidera Pokreta za promjene (PzP) **Nebojša Medojevića** koji tvrdi da u vrhu crnogorske vlasti ne postoji iskrena želja da se ide u evropske integracije, jer bi to ugrozilo njihove pozicije i interes.

"Cronom Gorom vlada mala grupa ljudi koju je strah od promjena koje treba da dovedu do približavanja EU... Ideja ove vlasti jeste da od Crne Gore naprave državu koja će geografski biti u Evropi, ali koja će imati off-shore status i služiti za pranje novca i sakrivanje raznih bjegunaca", smatra predsjednik PzP-a.

S druge strane, potpredsjednica Vlade za evropske integracije **Gordana Đurović** kaže da je evropska perspe-

ktiva Crne Gore jasna, podsjećajući na usvajanje Nacionalnog programa za integraciju zemlje u EU za period 2008–2012. Ona je istakla da se crnogorsko zakonodavstvo, institucije i procedure usklađuju sa EU propisima i standardima.

"Sve je to realizovano izuzetno efikasno i u kratkim rokovima. Evropska perspektiva Crne Gore je jasna i aplikacija je najavljena do kraja godine. To je, samo po sebi, dovoljno činjenica, da bi se negirala tvrdnja uvažene agencije Stratfor", tvrdi Đurovićeva.

Đurovićeva je Đukanovićeva potpredsjednica, koji je istovremeno sljedbenik neoliberalnog koncepta profesora Veselina Vukotića, doskorašnjeg potpredsjednika Vladinog savjeta za privatizaciju. Vukotić se često ističe izjavama koje dovode u sumnju njegov javni stav da podržava ulazak u EU.

"Da li je 130.000 stranica zakona EU koje treba donijeti u nekoliko godina prijetnja ekonomskih slobodama? Ako njihovu primjenu shvatimo kao administrativne zadatke – sigurno da! Nema efikasnih institucija koje nijesu izrasle iz ambijenta ekonomskih sloboda i koje ne funkcionišu u ambijentu ekonomskih sloboda", kazao je Vukotić prije nekoliko mjeseci na jednom skupu ekonomista.

Profesor Vukotić je blizak sa Đukanovićem. Njih dvojica su osnivači preduzeća "Univerzitas", koje je vlasnik prošle godine pokrenutog Univerziteta Donja Gorica.

Potpredsjednica Đurović je, ipak, ubijedena da u Vladi nema promotera koncepta da Crna Gora postane off-shore zona: "Sredinom 90-ih Crna Gora je željela da privuče strane investicije ulaskom u off-shore projekat, ali on nikad nije zaživio i Crna Gora je odustala od njega. Crnu Goru niko ne treba da priželjkuje kao off-shore destinaciju, već na nju mogu računati samo kao na EU destinaciju".

AMBASADORKA BUGARSKE SNEŽANA NAJDENOVA

Bolje se učiti na tuđim greškama

Ambasadorka Bugarske u Crnoj Gori Snežana Najdenova preporučila je crnogorskim vlastima da o borbi protiv korupcije, kao pojave koja usporava evropske integracije, uči na tuđim greškama.

"Moja preporuka je da uče na tuđim, a ne na svojim greškama, ukoliko je to moguće. Mi se, nažalost, nijesmo učili na tuđim greškama", kazala je Najdenova u intervjuu za *Evropski puls*.

● **Na što bi, opet iz iskustva Vaše države, Crna Gora trebala da obrati pažnju kada je riječ o borbi protiv korupcije – na Skupštinu, pravosuđe, policiju, carinu...?**

Postoji velika veza između rada sudske vlasti i korupcije. Neki političar u parlamentu može samo da ukaže na nešto, da kaže da se nešto dešava, ali sudska vlast je ta koja mora pronaći najbolje mehanizme da spriječe korupciju. Prije svega, tu je pitanje efektivnosti rada sudske vlasti.

Bugarska je četiri puta mijenjala

Postoji velika veza između rada sudske vlasti i korupcije. Neki političar u parlamentu može samo da ukaže na nešto, da kaže da se nešto dešava, ali sudska vlast je ta koja mora pronaći najbolje mehanizme da spriječe korupciju

Ustav i bitan dio tih promjena odnosio se na uspostavljanje nezavisne i efikasne sudske vlasti.

● **Da li ste mijenjeli Ustav samo zbog sudske vlasti?**

Ne, ali bitan dio tih promjena odnosio se upravo na sudsку vlast. Prema posljednjoj promjeni, osnovan je novi organ – Inspektorat sudske vlasti.

Ranije je postojao Sudski savjet koji bira sudije, koji garantuje da sudska vlast bude nezavisna od izvršne i zakonodavne, ali se desilo da sudska vlast postane nezavisna od

države, da Sudski savjet štiti sudsку vlast. Zbog toga je posljednjom promjenom Ustava uspostavljen Inspektorat koji se bavi kontrolom Sudskog savjeta i svih sudova.

● **Ko bira Inspektorat sudske vlasti?**

Inspektorat sam bira Sudski savjet, ali postoje kvote prema kojima u njegovom sastavu ulazi ljudi iz

parlamenta i još nekih institucija.

Sada je Inspektorat, koji je ustanovljen prije nekoliko mjeseci, počeo da daje rezultate. Upravo je prije nekoliko dana suspendovana jedna sutkinja zbog korupcije.

● **Kako komentarišete to što je Evropska komisija napravila presedan i suspendovala preko 500 miliona eura pomoći EU zbog korupcije upravo iz sredstva iz evropskih fondova?**

Prvo da preciziram da to nije presedan. Bugarska nije jedina članica EU kojoj su privremeno zaustavljana sredstva iz, konkretno, tri

pretpristupna fonda.

Smatram da je to upozorenje Evropske komisije da što prije uspostavimo mehanizme korišćenja sredstava iz fondova koji bi garantovali da novac poreskih obveznika EU ide tamo za što je i namijenjen.

Kad pogledate sve novoprimaljene članice EU, sve su u drugoj godini članstva preživjele neke krize. Kad postignete neki cilj, kad postanete članica EU, izgleda da postajete malo opušteniji i naše vlasti su to uočile u pojedinim dijelovima administracije.

Takođe, nedavno je bugarska Vlada odlučila da postavi posebnog inspektora za rad sa evropskim fondovima. Na to mjesto je postavljena gđa Plukčiva, bivša ambasadorka Bugarske u Njemačkoj, koja ima puno ovlašćenje da kontroliše kako se koriste sredstva iz evropskih fondova.

To je korak vlade Bugarske koji ima za cilj da pokaže Evropskoj komisiji da Bugarska zaista želi da riješi taj problem.

● **Da li ste imali priliku da čujete tezu kako Bugarska može u EU sa nižom prosječnom platom od one**

DOBRO JE ŠTO NIŠTA NE MOŽETE SAKRITI

● Kako doživljavate Crnu Goru?

Misljam da za Crnu Goru može da se kaže da je demokratska zemlja. Malo je zakasnila na razvojnom putu evropskih integracija, ali to je iz razumljivih razloga.

To što ste mala zemlja ima i prednosti, ali ponekad i nedostatka. Prednosti su u tome što svi sve znate i što se ništa ne može sakriti. Nedostaci su tome što svako ima nekoga koga poznaje, nekog rođaka, nekog kome se može javiti telefonom, zamoliti ga "vidi tamo, molim te, ako možeš to da središ, da malo brže ide". Bugarska nije velika zemlja, ali je, ipak, mnogo veća nego Crna Gora.

Misljam da je Crna Gora prelijepa zemlja i da ima svoju budućnost u EU i u NATO savezu.

u Crnoj Gori, sa tolikim stepenom korupcije, a EK stalno kritikuje Podgoricu zbog toga?

Nažalost, ne samo da sam čula tu tezu od običnih građana u Crnoj Gori, nego sam i čitala u štampi izjave nekih vaših političara koji vole da se bave pitanjem životnog standarda u Bugarskoj.

To je apsolutno neozbiljna teza. Crna Gora je tek počela put ka EU, a Bugarska je prošla taj put. Kad prođete sve to, vidjećete da projektna plata nije jedini kriterijum za ulazak u EU.

Zarade su bitne za svakoga, ali kad uporedite cijene u Bugarskoj sa onima u Crnoj Gori, one su znatno niže u mojoj državi. Osim toga, sada su počele da se povećavaju zarade u finansijama, građevinarstvu, bankarstvu i u drugim oblastima. Samo za 2007. godinu zarade su u prosjeku povećane za 23%.

Bugarska je prošle godine ostvarila rast od 7% BDP, jedan od najviših zabilježenih u EU. Rekorderi smo i kada je u pitanju priliv stranih investicija.

Stranih investicije nema tamo gdje je stepen korupcije tako visok kao što piše u nekim medijama.

● Koliko je bitna uloga medija i civilnog sektora u procesu evropskih integracija?

Velika. Misljam da su mediji i civilni sektor saveznici svake demo-

kratske vlade na putu evropskih integracija. Ponekad su oni malo više kritični, ponekad je neprijatno čuti neku kritiku, ali to je mnogo bolje nego da vam niko ne kaže gdje grijesite i kakvi su vam problemi.

● Kako komentarišete nizak procenat podrške javnosti ulasku Crne Gore u NATO savez?

Kada se počelo govoriti da Bugarska, kao nekadašnja članica Varšavskog pakta, mora da uđe u NATO savez podrška javnosti je bila oko 10%. Vi ste sada na boljem nivou.

Mediji i civilni sektor su saveznici svake demokratske vlade na putu evropskih integracija

Tu je mnogo bitna komunikaciona strategija vaše Vlade. Crnogorskoj javnosti se mora objasniti zašto je NATO integracija važna.

Članstvo u NATO bi pomoglo da Crna Gora što prije uđe u EU. Sada može neko da kaže da Kipar i Malta nijesu članice NATO, ali su članice EU. Tamo je situacija bila drugačija. Kipar i Malta nikad nijesu bili bliski Sovjetskom Savezu za razliku od ostalih "novih" članice EU koje su prvo primljene u NATO. Članstvo u NATO znači da je država stabilna, odmah se povećaju investicije.

NATO je prije svega politička aliansa. Sve odluke donose političke strukture i to na diplomatskom nivou. Nije nimalo slučajno to što je Savjet NATO zapravo savjet ambasadora država članica, a ne generala ili nekih drugih oficira.

To se malo objašnjava ljudima ovdje u Crnoj Gori. Mislim da nevladin sektor, mediji i sama Vlada mora malo aktivnije da radi kako bi ljudima objasnila da, recimo, nije obavezno da se šalju Crnogorci da da ginu u Avganistanu ili u Iraku.

● Da li bi i kada Crna Gora trebalo da prizna nezavisnost Kosova?

Bugarska je kroz zajedničku deklaraciju sa Hrvatskom i Mađarskom priznala nezavisnost Kosova.

Priznali smo Kosovo zbog toga što je naše mišljenje bilo – bolje da imamo loše rješenje, nego da nemamo rješenje.

Mene raduje to što je srpska vlada odlučila da vrati nazad ambasadore u države članice EU koje su priznale Kosovo. To znači da će se vratiti i srpski ambasador u Sofiju. Mislim da je pozitivno to što je nova srpska vlada počela saradivati sa Haškim tribunalom. Ako bi nastavila sa takvom politikom do kraja, to bi značilo nestanak barijera za evropske integracije Srbije. Mi se vrlo radujemo tome jer Srbija je naš

Mediji i civilni sektor su saveznici svake demokratske vlade na putu evropskih integracija

najbliži susjed, i ako Srbija ide brzim koracima ka EU, kao što je Crna Gora radila, to je dobro za region i za Bugarsku.

Bilo bi dobro kada bi se Kosovu dopustio proces integracije u regionu i proces integracije u EU. Integracija, a ne izolacija Kosova je pravi put za smanjivanja tenzija i rješavanje problema. Pogledajte samo što se dešava između Grčke i Makedonije koje imaju samo jedno otvoreno pitanje. Druga je stvar sadržine tog pitanja. Za mene je to apsolutno imaginarno, ali pogledajte što to jedno otvoreno pitanje može da znači – da zaustavi Makedoniju na putu ka NATO, možda i na putu ka EU.

V. ŽUGIĆ

EVROPSKA KOMISIJA NEĆE BITI ODUŠEVLJENA OPOZICIONIM BOJKOTOM
SKUPŠTINE I NEODGOVORNIM PONAŠANJEM VLASTI

Zajedno na lošem putu

Evropskoj komisiji (EK) biće veoma teško da napišu, najčešće izbalansiran Izvještaj o napretku

Piše: Danilo Mihajlović

Crne Gore za 2008. godinu u dijelu koji tretira rad Skupštine.

Malo je stvari na osnovu kojih Brisel predstavnike crnogorske zakonodavne vlasti može potapšati po ramenu, dok se na drugoj strani nagomilao prilično veliki broj problema.

Evropska komisija, u svojim godišnjim izvještajima, bavi se radom različitih institucija i taj dokument zapravo predstavlja mjerilo napretka neke države u procesu evropskih integracija.

čini se da su crnogorski parlamentarci, usta punih evropskih integracija, tokom prve polovine godine zabilježili dosta minusa i suštinski samo usporili Crnu Goru na putu ka EU.

"Krunu" takvog odnosa predstavlja dvomjesečni opozicioni bojkot Skupštine zbog odluke Radio Televizije Crne Gore (RTCG) da više direktno ne prenosi sjednice Skupštine i prilično osorno ponašanje vladajuće većine koja je to iskoristila da za 58 minuta u načelu pretrese 35 prijedloga zakona.

Ni jedna međunarodna organizacija neće podržati bojkot neke institucije, iako će ocijeniti da je riječ o legitimnom vidu političke borbe. Opoziciji izgleda da nije bilo dovoljno iskustvo iz 2004. godine kada je tokom osamnaest mjeseci dugog bojkota Skupštine dobijala kritike sa svih međunarodnih adresa.

Na drugoj strani, predstavnici vlasti nijesu se pretrgli da za zajednički sto pozovu opozicione kolege već su gledali da što prije završe posao i odu na ljetnje odmore, iako je suština parlamentarizma nešto sasvim drugo.

Ponašanje vlasti posebno je problematično ako se ima u vidu činjenica da opozicija konstantno optužuje premijera Mila Đukanovića da kontroliše javni servis RTCG i da je nakon povratka na funkciju naredio ukidanje direkt-

Marko Čanović

nih televizijskih prenosa. Takođe, veći broj međunarodnih organizacija, direktno ili indirektno, u svojim izvještajima za Crnu Goru ocijenio je da RTCG suštinski nije nezavistan od vladajućih struktura.

"EK će, svakako, evidentirati postojeće stanje u svom izvještaju", ocijenio je za Evropski puls izvršni direktor Centra za demokratsku tranziciju (CDT) Marko Čanović i upozorio da na putu evropskih integracija naše zakonodavce čeka ogroman posao.

"Mislim da nema vremena za gubljenje. Poslanici moraju da shvate da ih sve čeka zajednički posao, i da treba zajedno da rade na približavanju Crne Gore evropskim standardima. Korišćenje TV prenosa za prikupljane dnevnih političkih poena trebalo bi da bude prošlost, trebalo bi poboljšati efikasnost rada Skupštine i usresrediti se na usvajanje kvalitetnih zakona, bez obzira da li oni dolaze od strane vlade, opozicije ili poslanika vladajućih partijsa", naveo je Čanović.

On, ipak, vjeruje da u crnogorskoj Skupštini postoji dovoljno demokratskog

BRISEL VOLI DOGOVOR

Kao ilustracija kako Brisel gleda na parlamentarne aktivnosti može se najbolje vidjeti poređenjem izvještaja o napretku Crne Gore za posljedne dvije godine.

Tako se u izvještaju za 2006. navodi da "kada su u pitanju značajne teme, nedostatak konsenzusa između vlasti i opozicije utiče na što efikasniji rad parlamenta".

"Problemi oko konsenzusa su prisutni i kada je u pitanju usvajanje različitih "osjetljivih" zakona", navodi se u izvještaju za 2006. godinu.

Samo godinu dana kasnije EK ovako doživljava stvari: "došlo je do određenog poboljšanja u odnosima između vlasti i opozicije, što je rezultiralo većom spremnošću na postizanje koncenzusa kod važnijih pitanja".

"Skupština je nastavila svoju zakonodavnu aktivnost i usvojila 55 zakonskih akata, što je blagi porast u odnosu na prethodne godine. Ovi akti uključuju veliki broj onih koji su neophodni za ostvarivanje obaveza Crne Gore u procesu pregovora o Sporazumu o stabilizaciji i pridruživanju (SSP)".

kapaciteta za riješavanje postojeće situacije.

"I postoji dovoljno razuma koji će spriječiti bilo koji vid usporavanja Crne Gore na njenom evropskom putu", dodao je Čanović čija organizacija godinama sprovodi različite vidove obuke crnogorskih parlamentaraca.

On je ocijenio da je bojkot rada Skupštine od strane opozicije legitimno sredstvo političke borbe, ali da bi se trebalo zapitati kakve rezultate je do sada dao taj način pritiska na vladajuću koaliciju.

"Građani bi trebalo da imaju uvid u rad Skupštine, ali ipak mislim da za to nije potrebno prenositi sve sjednice. U većini zemalja najveći se dio posla obavlja radom u odborima, tako da ne vidim razlog da opozicione partije sputavaju rad Skupštine zbog TV prenosa skupštinskih zasjedanja. Takođe, postoje i drugi vidovi informisanja o radu Skupštine.", pojasnio je Čanović.

Upitan za mišljenje o tome kako će Brisel gledati na to što je vladajuća koalicija za 58 minuta zavrila raspravu o 35 prijedloga zakona, da bi ih nakon toga za nekoliko sati i usvojila, Čanović je podsjetio da je uloga Skupštine i da, vodeći debatu na plenarnom zasjedanju, pripremi gradane na nova prava i obaveze koja donose novi zakoni, što u ovakvo kratkom vremenu nije bilo moguće ispuniti.

"Smaram da je samo neprisustovanje opozicije dalo odriješene ruke poslanicima vladajuće koalicije da usvajaju bitne zakone, čak i ne vodeći raspravu o njima. Mislim da to nije u duhu parlamentarizma i da bi svi zajedno trebalo da razriješe postojeću pat poziciju", rekao je Čanović.

Sa sjednice Skupštine

Uz napomenu da je bojkot parlementa bio iznuđen potez, potpredsjednik Socijalističke narodne partije (SNP) **Vasilije Lalošević** o stavu Brisela razmišlja ovako – bilo bi veoma bitno da u najnovijem izještaju EK za Crnu Goru bude zabilježeno da je parlamentarna kriza riješena.

Politički direktor Demokratske partije socijalista (DPS) **Predrag Sekulić** sa druge strane "ocjenjuje da Skupština nije u krizi i da radi svoj posao".

"Vladajuća koalicija je pokazala volju kako bi se opozicija što brže vratiла u Skupštinu, ali ne možemo mimo zakona. Podsetiće da je za zakone o medijima, ovakvi kakvi su, glasala i opozicija", kazao je Sekulić za *Evropski puls*.

On je kategorički odbacio i tvrdnje da njegova partija ima veze sa odlukom RTCG da ukine direktne prenose skupštinskih zasjedanja.

Osvrćući se na činjenicu da su nje-

gove kolege i on ekspresno završili raspravu o 35 prijedloga zakona, Sekulić je naveo da je upravo evropska praksa da se glavna rasprava o prijedlozima zakona vodi u skupštinskim odborima, dok se na plenumu samo o njima glasa.

"Odgovorno tvrdim da je u odborima o svakom predlogu zakona vođenja rasprava i po više sat. Plenarno zasjedanje služi samo za glasanje i to treba uvesti kao praksu kada se opozicija vrati", zaključio je politički direktor DPS-a.

I direktorka američkog Nacionalnog demokratskog instituta (NDI) **Lisa McLain** se slaže sa Sekulićem da bi plenarne rasprave trebale da traju kratko i da tome treba da prethodi vrlo temeljan proces u odborima.

Međutim, 35 zakona za 58 minuta, kazala je ona, ne može biti razmotreno na pravi način.

Direktorica NDI, organizacije koja takođe godinama radi na edukaciji poslanika, je podsjetila da je, kada je riječ o putu Crne Gore ka EU, čitavo ovo vrijeme Vlada radila bez ikakvog nadzora.

"To je ozbiljno pitanje, bez obzira na to da li ste iz vladajuće ili opozicione partije. Sve partije se zalažu za evropske integracije, a ovo što se dešava sa Skupštinom nije dobro za evropske integracije. Ova situacija se može razriješiti samo onda kad svi shvate da su u istom timu", zaključila je McLain.

EFIKASNI, NEMA ŠTA

Ako se zanemari dosta toga, od načina usvajanja zakona pa do dilema koliko su ispoštovani evropske direktive kod nekih zakona kao što su onaj o Centralnoj banci ili o telekomunikacijama, onda bi Evropska komisija mogla ove godine pohvaliti Skupštinu zbog efikasnosti.

Tako je u 2006. godinu Skuština usvojila 42 zakona, a godinu dana kasnije ukupno 55.

Poslanici vladajuće koalicije usvojili su samo na jednoj sjednici Skupštine i to za svega nekoliko sati 35 zakona.

O pankerima i Lipcima

Piše: Brano Mandić

Čovjek je od uspravljanja, kada je savio prvu granu, pokušavao da ustroji prirodu po vlastitoj mjeri. I gradilište u Lipcima samo je još jedan napor da se komad mora pretvoriti u zemljište i poploča kakva hacijenda i obezbjedi feudalna penzija kakva i dolikuje nacionalnim radnicima. Činjenica da je stanoviti pećinski čovjek prije deset hiljada godina odmah pored gradilišta nacrtao jelena i još nekoliko papkara, samo ide u u prilog tezi o kontinuitetu napora ljudi ovog kraja da osmisle okoliš nazvan "Divlja ljepota".

Blago treba gledati na pionirski poduhvat poznatih Nikšićana koje od milošte nazivamo "braća Radulović" ili u novinskim tekstovima samo "Radulovići" kao da se radi o kakvom mambo sastavu, oštrot konkurenčiji Piva jazz-u i braći Jovović.

Istina, malo je inspekcija prekinula "koncert" pošto se u Lipcima podigla prašina u bukvalnom i prenesenom smislu. Ali, kako prašina u Crnoj Gori ima teško kameno porijeklo može se očekivati da, nastala iz stijena kojem pojemo u himni, ima brutalno kratak rok trajanja u vazduhu i vrlo brzo padne, privučena centrifugom kakve mješalice za beton, pred očima UNESCO-a.

Vrlo brzo, kao na Zavali, more će opet postati jasno i purpurno, a ostaće samo šaljiva anegdota da su

Neka bude izdajnik svaki onaj koji pomisli da zucne kako ima ljepših turističkih destinacija od crnogorske obale. Svako ko bi se usudio da iz svog sumnjivog ranca izvadi i stavi u promet fotografije nekog ostrva u Pacifiku, neka ima na umu da je prošlo tek dvije godine od sticanja nezavisnosti i da bi mogao da ugrozi samo suštastvo koncepta elitnog turizma, ako ne i samu državu

braća svojevremeno u talase pobacali neke nesretne inspektore, čime su zaradili jedan veliki smajli u istoriji bastašnika i kreativaca koje ne diraš

dok rade u nacionalnom interesu.

Za to vrijeme, podgoričke su se televizije sjatile u Budvu da slikaju manekenke i sve koje bi htjele da postanu manekenke i njihove menadžere i sve koji silno žele da to budu, sponzore, jahte, glisere i ine

Blago treba gledati na pionirski poduhvat poznatih Nikšićana koje od milošte nazivamo "braća Radulović" ili u novinskim tekstovima samo "Radulovići" kao da se radi o kakvom mambo sastavu, oštrot konkurenčiji Piva jazz-u i braći Jovović

atribute jednog vlažnog mediteranskog sna, gutače vatre, fakire zalegle po ekserima i fakine navučene na "eksere", nostalgične dens zvijezde devedesetih i sve one do kojih možeš doći dok beogradski novinari na Jazu imaju ekskluzivu da procaskaju sa Jean Renoom.

okrenemo gdje se emituju najbolje noge, guze i zeza dosta dno Ričardove glave i hotela nazvanog "Sjajno".

Tamo će navijek biti Arapa i Francuza da padnu u estetski trans i iz njega pokušaju da se izvuku pred kamerama kantovskom mantrom: za –

sat – vremena – od – vašeg prelepog – mora – vi – ste – na – planini.

Ideološka upotreba prirodnih ljetopisa u hipnotičke svrhe samo je jedan od rukavaca pričina (simulakruma) što nam se prodaje uporedno sa podizanjem prosječnog nivoa ličnog dohotka. Neka bude izdajnik svaki onaj koji pomisli da zucne kako ima ljepših turističkih destinacija od crnogorske obale. Svako ko bi se usudio da iz svog sumnjivog ranca izvadi i stavi u promet fotografije nekog ostrva u Pacifiku, neka ima na umu da je prošlo tek dvije godine od sticanja nezavisnosti i da bi mogao da ugrozi samo suštastvo koncepta elitnog turizma, ako ne i samu državu.

Nama sa jeftinijim ulaznicama preostaje daljinski upravljač da prodžaramo po kanalima i u opštoj nestašici smisla, na kraju, zaista

Strašno!

Počelo je hapšenje oko slučaja Morinj. Znate, to je stara priča. Tužilac će pokušati da dokaže da se šest "tihih susjeda", iživljavalo nad ratnim zarobljenicima. Crna Gora se suočava sa prošlošću. To je prilika i da premijer Milo sazna nešto više o logoru za koji je, kaže, čuo tek 1997. godine. Zaboravio je i da su burekdžinice letjele u vazduh, da su se izmetom mazala vrata inovjernih kada je ustaštvo prijetilo da potopi Crnu Goru, da je preko 200 ljudi poginulo braneći Slobodana Miloševića, prevaziđenog političara. Nego, koga to više interesuje. Idemo dalje. Evoluirali smo, odigrali majstorski. Mi smo tigar tranzicije i deportovana je šaćica Muslimana na ruke Ročenovom frendu Radovanu Haškom Karadžiću. Ne zaboravimo, njihovi su životi takođe uzidani u naše eloksirane kafiće, podgoričke bazene kojih će toliko biti da postoji opasnost da se promijeni klima, da nam se navraži kakva mosunčina i oduva najsladi srk espresa u Hercegovačkoj... Bez brige, neće to biti politički cunami Srpske narodne stranke (SNS). Samo kreten bi bio protiv napretka i bazena, ali ako je cijena da se izbriše ključni pasus istorije (a to sigurno nije bitka na Fundini, ministre Vučiniću), onda u tom napretku nešto ozbiljno, do neba i Brisela, smrdi.

Smješno!

Srpski pisac i panker Vidojković Marko piše u svom romanu kako su dvoje mladih opštili u kupoli Narodne Skupštine petog oktobra i prosuli sjeme ljubavno u skrovitom dijelu revolucijom spaljene zgrade zakonodavne vlasti. Kod nas u Crnoj Gori mitropolit Amfilohije kaže da su mladenci zgriješili na vrhu planine Rumija, i ne samo to, nego zbog toga on uskače u helikopter i iznosi crkvicu na 1,700 metara svete planine. I ne samo to, u Baru su ispred parohijskog doma postavili maketicu na nekoj gomili kamenja koja ima zadatak da u nakaradnoj instalaciji zastupa vizuelni identitet rečene pla-

nine. Ostalo je nejasno, je li to neka vrsta "donjeg manastira" za mrave i turiste kojima se ne mili četiri sata usiljenog marša rutom svetog Vladimira, ili je riječ o imitativnoj magiji kojoj su naši popovi tako naklonjeni, pa svaki što donese

Crna Gora se suočava sa prošlošću. To je prilika i da premijer Milo sazna nešto više o logoru za koji je, kaže, čuo tek 1997. godine. Zaboravio je i da su burekdžinice letjele u vazduh, da su se izmetom mazala vrata inovjernih kada je ustaštvo prijetilo da potopi Crnu Goru, da je preko 200 ljudi poginulo braneći Slobodana Miloševića, prevaziđenog političara. Nego, koga to više interesuje. Idemo dalje

kamen kod benzinske pumpe (parohijski dom je preko puta) može sebi odati priznanje i zapojati "Aliluja".

Hoću da kažem: Srbija je mitovima uništena, ali kao da ima više ostrvaca gdje se čovjek može odmoriti od Kosovskog boja, poput Vidojkovićevog romana ili posljednjeg Kojinog albuma. Kod nas je sve na pola, rodovska svijest kleše podobni oblik bunta. Ne pretjerati, ne psovati, riječju mladih – ne srati.

Ako vas baš pritjera, možete na primjer, da zamislite kakvih je sve seksualnih nepočinstava bilo u crnogorskoj Skupštini, kakvih sadističkih presedana, balavljenja i kajanja po onim mrznim hodnicima i salama zgrade

koja je imala tu sreću da nikada ne izgori. A bio bi to lijep plamen, mogle bi se uzeti i pare od osiguranja i izgraditi nova na Cetinju, što znači petnaest minuta od Budve, a u Budvi bi se mogle pokupiti maloljetnice... i svaki način i bog te veseli!

Svašta čovjeku može da padne na pamet poslije dvomjesečnog kilavljenja oko dvije foteljice u nečemu što se zove Nacionalni savjet za evropske integracije. Da sve bude pod konac uplele su se i NVO, pa su malo, horski sa stavom, mudrovali ko je veći evropejac, pa malo jedni drugim iznosili prljavi veš, pa sve to dobrodošlo bandi novinarskoj koja nema čime da zakrpi strane jer su na odmore otišli Rajko Kovačević i Miško Vuković. Rajko je bio u Pljevljima. On je moj omiljeni političar i to što čovjek voli da kosi i zna da prepozna dobrog kosbašu, može samo plus da mu bude. što li je radio u vrijeme Bukovice i beatifikovanog Čeka Dačevića, ovaj si-

mpatični Pljevljak? Vjerovatno je studirao, ali izistinski, bez studentskih protesta i ostalog zapadnog šunda na koji je Crna Gora, hvaljen Isus, imuna. E, taj i takav gospodin Kovačević u izvornom partijskom izdanju ponekad mi je draži od urbanih predstavnika društva civila, zato što Rajko ne dozira svoju ljubav prema partiji kao što mlada NVO elita dozira svoj bunt. Rajko je makar u nečemu panker, pa bila to i ljubav prema vođi. Ako ništa, zabavno je slušati, a ko smije nešto više da traži od političara.

Autor je novinar dnevnog lista "Vijesti"

ZA RAZLIKU OD ČLANICA EU, CRNA GORA NE PRIDAJE ZNAČAJ ALTERNATIVnim ENERGETSKIM IZVORIMA

Zanemarili sunce i vjetar

EVROPSKI REPORTER

Niska iskorišćenost sunčeve i energije vjetra, kao i ostalih alternativnih izvora najbolje pokazuje da Crna Gora ne ulaze dovoljno u proizvodnju električne energije iz obnovljivih izvora.

Crna Gora je obavezna da, kao deklarisana ekološka država i zbog očuvanja prirodnog bogatstva i zdravlja ljudi, usmjeri proizvodnju energije ka alternativnim oblicima. Na to usmjerava i Evropska unija (EU).

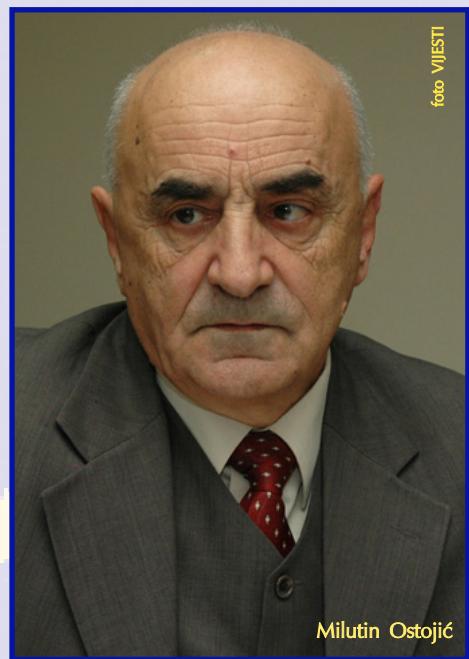
I kada se uzme u obzir iskorišćeni hidropotencijal (računajući hidroelektrane u Crnoj Gori), iznad smo zahtijevanog evropskog propisa u vezi proizvodnje iz obnovljivih izvora. Ipak, dok se prema domaćoj zakonskoj regulativi obnovljivim izvorima energije smatraju samo male hidroelektranama (mHE) snage do 10 megavata (MW), evropsko zakonodavstvo i hidroelektrane veće snage tretira kao obnovljive izvore energije.

Deficit struje je jedan od

zbog ovakve situacije u energetici povećavati u narednim godinama, može se uticati povećanjem energetske efikasnosti i korišćenjem obnovljivih izvora energije.

Evropski parlament usvojio je Zakon o povećanju udjela obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji EU na 20% do 2020. godine. Direktiva EU se sastoji iz tri dijela koji se odnose na biogoriva, grijanje i hlađenje i obnovljivu električnu energiju. Sadašnji udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji EU od 6% treba povećati na 20% za dvanaest godina.

Crna Gora je iznad prosjeka Evropske unije po tome što 59% primarne energije proizvodi iz obnovljivih izvora energije, od čega se 55% odnosi na hidroenergiju, a četiri na ogrijevno drvo. Problematično je što ne koristi potencijale alternativnih izvora, a u Ministarstvu za ekonomsku razvoj priznaju da ih mogu valorizovati uz

Milutin Ostojević

starstva za ekonomski razvoj.

Naglašavaju da je, prema sadašnjoj situaciji u energetici Crne Gore, već ispunjen uslov EU o 20% udjela obnovljivih izvora energije u ukupnom primarnom energetskom bilansu..

"Udio obnovljivih izvora energije (OIE) u ukupnoj potrošnji primarne energije u 2006. godini je 24,9% što je već više od cilja EU do 2020. godine", istakli su iz tog resora.

Crna Gora raspolaže hidroenergetskim potencijalom koji spada u sam svjetski vrh po indeksu strateškog prioriteta za korišćenje (ISP), ekonomičnosti i pogodnosti uklapanja u ekološko i socijalno okruženje. Iskoristila je svega 17% hidropotencijala. Do 2025. godine planira izgradnju više malih HE ukupne snage 80 MW – do 2010. 20 MW, 2015. 30 MW, 2020. 20 MW i 2025. 10 MW, proizvodnje približno 250 gigavat-sati (GWh) godišnje.

Profesor podgoričkog Elektrotehničkog fakulteta Milutin Ostojević smatra da država treba da preduzme odgovarajuće mјere kojim se obavezuju investitori građevinskih objekata (stambenih i poslovnih), posebno u južnom dijelu Crne Gore, na izgradnju solarnih termičkih kolektora

najvećih problema u energetskom sektoru Crne Gore. Potrošnja je drastično povećana i godišnji nedostatak od oko 40% nadoknađujemo skupim uvozom, a u posljednjih dvadesetak godina nije izgrađen veliki izvor električne energije.

Na smanjenje deficita, koji će se

razumna investiciona ulaganja.

"Sadašnji procenat iskorišćenosti alternativnih izvora energije u Crnoj Gori je veoma mali – oko 0,3%. Energija iz alternativnih izvora se proizvodi u malim hidroelektranama i veoma mali dio solarne energije se koristi za zagrijavanje vode u objektima", ukazuju iz crnogorskog Mini-

Ilino Brdo

Procijenjena investiciona ulaganja iznose 120 miliona eura. U dosadašnjim planskim dokumentima bruto hidroenergetski potencijal na manjim vodotocima je procjenjivan na oko 800–1.000 GWh, od čega se procjenjuje da je realno iskoristiv potencijal malih HE oko 400 GWh. Potrebna su dodatna istraživanja da bi se u potpunosti procijenio realni potencijal malih HE.

Energija sunčeve radijacije više je nego dovoljna da zadovolji sve veće energetske zahteve u svijetu. U toku jedne godine, sunčeva energija koja dospijeva na zemlju 10.000 puta je veća od energije neophodne da zadovolji potrebe cijelokupne populacije naše planete.

Profesor podgoričkog Elektrotehničkog fakulteta Milutin Ostojić u izjavi za *Evropski Reporter* zamjera što u crnogorskoj energetskoj strategiji nema procjene supstitucije električne energije sa energijom sunca za zagrijavanje.

"Strategijom nije predviđena proizvodnja biogasa, biogoriva niti korišćenje geotermalne energije za proizvodnju električne energije ili za izgradnju toplotnih stanica za centralni grijanje", ukazao je Ostojić.

On smatra da država treba da

preduzme odgovarajuće mјere kojim se obavezuju investitori građevinskih objekata (stambenih i poslovnih), posebno u južnom dijelu Crne Gore, na izgradnju solarnih termičkih kolektora.

"Ne treba zaboraviti ni rashladne/toplotne zemljjišne pumpe i toplotne vazdušne pumpe. Treća mogućnost je korišćenje geotermalne energije za proizvodnju električne energije u odgovarajućim termoelektranama i za izgradnju toplotnih stanica za centralno grijanje. Takve elektrane i toplotne stanice već su izrađene u nekoliko

evropskih zemalja, pa je potrebno njihova iskustva spoznati i na osnovu dobijenih informacija preduzimati odgovarajuće aktivnosti", preporučio je Ostojić.

U vjetro-elektrane Crna Gora za 70 godina planira da uloži oko 60 miliona eura.

Njemačka drži lidersku poziciju u proizvodnji električne energije iz vjetra – 1/3 ukupno instalirane snage vjetroelektrana u svijetu. Španiji, Danskoj i Italiji takođe raste instalirani kapacitet. Od sveukupne proizvodnje električne energije Danska dobija nezanemarljiv postotak od vjetra i dalje ubrzanim tempom gradi nove kapacitete.

Namjera te zemlje je do 2030. godine 50% energetskih potreba domaćinstava zadovoljiti iskorištavanjem energije vjetra.

U Crnoj Gori postoji dobar potencijal za iskorišćavanje energije vjetra na lokacijama duž Jadranskog mora, u području planine Rumije između Bara i Skadarskog jezera, brežuljcima iza Petrovca i na planinama između Herceg Novog i Orahovca. Bitno područje je i u kontinentalnom predjelu oko Nikšića.

"Tehnički potencijal na najatraktivnijim područjima u Crnoj Gori procijenjen na 100 MW. Potrebna su detaljna mjerena da bi se utvrdile

IMAMO SUNČEVE ENERGIJE KAO GRČKA ILI ITALIJA

Energija sunčeve radijacije više je nego dovoljna da zadovolji sve veće energetske zahteve u svijetu. U toku jedne godine, sunčeva energija koja dospijeva na zemlju 10.000 puta je veća od energije neophodne da zadovolji potrebe cijelokupne populacije naše planete.

"Ovaj potencijal Crne Gore je veoma značajan i može se upoređivati sa područjem Grčke i Italije. Priobalje i centralno područje je najatraktivnije za primjenu sunčeve energije zbog većeg broja sunčanih sati (2.000–2.500 sati/godišnje). Velika prepreka značajnijem korišćenju fotonaponskih sistema je visoka cijena instalacije između 4.000 i 6.000 eura po kilovatu, dok je njihova efikasnost pretvaranja veoma mala. Međutim, imajući u vidu promjene u razvoju tehnologija napraviće se detaljna analiza po ovom pitanju u akcionom planu", obećavaju iz Ministarstva za ekonomski razvoj.

mikrolokacije za potencijalne projekte i studija razvoja vjetroelektrana. Uz investicione troškove u rangu od 1.000 eura po kilovatu očekivan broj sati rada od 2.200 godišnje, previđeno je minimalno 60 MW", navedeno je u energetskoj strategiji.

U Vladi kažu da podatke o raspoloživoj biomasi u energetske svrhe treba još usaglasiti, a u sarađnji sa lokalnim vlastima potrebna su dodatna istraživanja. Prema dosadašnjim procjenama, tehnički potencijal je dovoljan za najmanje tri do pet manjih elektrana sa specifičnim kapacitetom između 5 i 10 MW.

Strategija predviđa izgradnju kogeneracijskih postrojenja ukupne snage 5 MW za oko 7,5 miliona, a onda se očekuje da će taj projekat zainteresovati privatne investitore.

Zamjenik direktora crnogorske Regulatorne agencije za energetiku **Momir Škopolja** smatra da je neophodan Zakon o obnovljivim izvorima energije kojim bi se spojila kompletna regulativa za ovu oblast i koji bi dao optimalna rješenja.

"Svakako da je najveći potencijal Crne Gore u izgradnji velikih HE, ali se one u našoj tradicionalnoj (ali ni zakonskoj) terminologiji ne smatraju obnovljivim izvorima. Među izvorima koji se našom zakonskom regulativom smatraju obnovljivim, interesovanje u Crnoj Gori je do sada bilo uglavnom okrenuto malim hidroelektranama (mHE) – rekao je Škopolja *Evropskom Reporteru*, dodajući da Crna Gora ima ogroman potencijal u solarnoj energiji.

Napomenuo je da, iako cijena

energije iz obnovljivih izvora stalno pada, još je iznad cijene energije iz konvencionalnih izvora, pa se u svijetu za energiju iz obnovljivih izvora određuju posebne, više cijene.

"Recept za uspješno korišćenje energije iz obnovljivih izvora treba prepisati iz najuspješnijih evropskih zemalja u toj oblasti, vodeći računa o crnogorskim specifičnostima", poručio je Škopolja.

Prema njegovom mišljenju, trebalo bi prvo uraditi relevantnu procjenu, a po mogućnosti i katastar svih obnovljivih izvora u Crnoj Gori. Škopolja naglašava da postojeću zakonsku regulativu za dobijanje koncesija i građevinskih dozvola treba prilagoditi posebnostima objekata te vrste.

"Tako je neophodno promijeniti sadašnje rješenje po kojem koncesiona naknada za vodu koja se koristi u mHE iznosi minimalno 2,5% prihoda od prodane energije. Koncesiona naknada po svojoj

definiciji treba da zavisi od načina korišćenja prirodnog resursa, ako se prirodno dobro trajno troši treba naplaćivati veću koncesionu naknadu, nego kada se praktično ne troši, kao što je slučaj sa mHE, gdje voda uđe u cjevovod, prođe kroz turbinu i onda se ponovo vrati u vodotok. Naknada za male HE i vjetrenjače trebalo bi da bude ispod 1%" smatra Škopolja, navodeći da zakonsku regulativu treba pojednostaviti i u dijelu postupka dobijanja koncesija.

Škopolja je za uvođenje sistema dodjele koncesija izdavanjem ovlašćenja, po principu javljanja samih investitora uz ispunjavanje prethodno definisanih uslova.

"Treba po svaku cijenu onemogućiti ideju da se pravo na istraživanje obnovljivih izvoda daje na principu koncesije uz zahtijevanje bankarskih garancija, jer se time susbjija njihovo veće korišćenje. Direktiva EU uvodi i obavezu uspostavljanja sistema garantovanja porijekla energije iz obnovljivih izvora, pa bi Vlada morala i to da uradi. Svrha ovog sistema je izdavanje garancija da je određena energija stvarno proizvedena iz obnovljivih izvora, kako bi se izbjegle moguće manipulacije", zaključio je Škopolja.

NJEMCI NAJBOLJE KORISTE VJETAR

Njemačka drži lidersku poziciju u proizvodnji električne energije iz vjetra – 1/3 ukupno instalirane snage vjetroelektrana u svijetu. Španiji, Danskoj i Italiji takođe raste instalirani kapacitet. Od sveukupne proizvodnje električne energije Danska dobija nezanemarljiv postotak od vjetra i dalje ubrzanim tempom gradi nove kapacitete.

Namjera te zemlje je do 2030. godine 50% energetskih potreba domaćinstava zadovolji iskorištavanjem energije vjetra.

Ivana GUDOVIC

ZAŠTO ŽELIM DA BUDEM GRAĐANKA EVROPE

Možemo mnogo više da dobijemo nego da izgubimo

Na prvi pogled to je jednostavno pitanje, zar ne? Ali, onog trenutka kad ga sebi postavite i zatim očekujete

Piše: Renata Branković

odgovor... ostanete čekajući određeni vremenski period, a onda iznenada pomislite – što tu treba objašnjavati? To bi trebalo biti jasno! Ali, da li je?

Još jedan dnevnik je prošao, još jedne novine su izašle, još jedan tekst o evropskim integracijama je napisan... Ne mogu, a da sa određenom dozom sumnje ne priđem tim i takvim novostima. Zašto? Već mjesecima, da ne kažem godinama, slušamo različite funkcionere, predsjednike, ministre, zvaničnike, port-parole kako pričaju o ljepotama i prednostima članstva u Evropskoj uniji, dobrim stranama pripadanja Evropi, a ja jednostavno ne mogu a da se ne zapitam, da ne pomislim – previše je dobro da bi bilo istinito! I, upravo zato smatram da je došlo vrijeme da zapitamo sebe, a ne službenike, šefove, prijatelje, rođake, zašto želimo biti građani/ke Evrope, jer tek sa sopstvenim odgovorom na ovo pitanje, možemo preuzeti zaista odgovornost za korake naših predstavnika na putu ka samostalno izabranom cilju.

Evo, da počnem od sebe.

Sa pravom se može reći da je danas svijet "globalno selo". Vrijeme je učinilo da su nekadašnje prepreke nestale, a čovječanstvo postaje dio sistema, mi postajemo dio nečeg većeg od nas samih. No, tu nije kraj. U prirodi je čovjekovo da onog trenutka kad ostvari neki cilj, kreće u nove poduhvate, nova

osvajanja. I u tom pogledu, ni mi nije smo drugačiji. Jer, na pitanje: "što ljudi traže od života, što žele da postignu?" sam Freud je dao samo jedan mogući odgovor: "Ljudi teže za srećom, žele da postanu srećni i da takvi i ostanu."

Ako prihvativimo da je život često samo ogromna neotklonjiva igra; igra čovjeka i slučaja, pobjede i poraza; onda moramo prihvati i da uvijek postoje dvije strane medalje i sa tim saznanjem treba zatim nastaviti dalje. Budući da smo privilegovani činjenicom da smo u stanju da shvatimo, pa i da dosegnemo itekako zavidan nivo razvoja, da se suočimo sa svim uspjesima ali i porazima iz prošlosti, onda smo isto tako, danas spremni da preuzmemu na sebe i dio odgovornosti.

Stoga, kada je riječ o velikim odlukama, moramo biti dalekovidi, pa čak i vidoviti, ne bi li predvidjeli sve moguće posljedice sadašnjih postupaka. Ali, tu leži i ona istina da se bez ponekog rizika, ne može ni očekivati dobit, da se na putu do uspjeha, kriju brojni neuspjesi. Kaže se da se na greškama uči, ali izgleda nikako da se naučimo obazrivosti, strpljivosti, razboritosti.

Ne trebamo se samo utopiti u mnoštvo, prihvati ono što većina govori iz straha da ćemo biti odbačeni. Ne trebamo prihvati parole, odluke i ciljeve drugih ljudi ukoliko ih ne osjećamo kao svoje. A što je najbitnije, ne trebamo da dozvolimo da drugi odlučuju u naše ime, da drugi daju odgovore na pitanja koja su nama postavljena.

Nego, da se vratim na priču o medaljama i njenim stranama. Kako sve ima svoje lice i naličje, tako se i svaki čovjek mora zaustaviti u datom trenutku i razmislići, izvagati sve moguće razloge "za" i "protiv" neke odluke, pa tek onda nastaviti dalje. Niko nam ni tada neće garantovati ispravnost donijete odluke, ali makar ćemo biti zadovoljni činjenicom

da odluka nije bila u datom trenutku neutemeljena i podstaknuta željama ovih ili onih. Držimo konce naših djelovanja čvrsto u svojim rukama... Nek razboritost pobijedi lakomislenost...

Stoga, nakon razmatranja i sagledavanja stvari iz više uglova, onih okrenutih ka Evropi, ugla euroskeptika, ugla onih još uvjek neodlučnih, izvukoh zaključak da time što bi postali građani/ke Evrope imamo mnogo više da dobijemo nego li da izgubimo. Gledajući racionalno u činjenice da imamo burnu prošlost; da smo sada stekli nezavisnost, državu, grb, himnu; da imamo obaveze koje su te izmjene sa sobom donijele, mi moramo gledati što je za nas najbolje. Pitanje se svodi na sljedeći izbor: biti izolovan, samo sebi okrenut, ili se pridružiti Evropi i pokušati sebi stvoriti u toj staroj/novoj porodici bolju budućnost za sebe, a i generacije koje dolaze?

Želim više tolerancije, želim veći stepen demokratije, želim bolji životni standard, želim manje korupcije, želim efikasnost, želim slobodu kretanja i nastanjivanja u bilo kojoj zemlji Evrope, želim mogućnost da se školujem u inostranstvu i želim da se vratim u svoju zemlju i tu primjenim naučeno. želim predstavljati Crnu Goru i odavati joj počast time što ću raditi u njeni ime, za svoju porodicu, svoje kolege, svoje sugrađane... želim biti građanka Evrope, jer moramo, a vjerujem i da bi trebalo, dokazati sebi, a i drugima, što sve mi možemo jednom kada prevaziđemo međusobne predrasude i podjele. Ne-kako vjerujemo da možemo mnogo!

Eto, to bi bio moj odgovor. A sada, red je na vas i samo vas: zašto VI želite da budete građani/ke Evrope?

Autorka je polaznica VI generacije Škole evropskih integracija i studentkinja generacije Fakulteta političkih nauka Univerziteta Crne Gore

Presuda u ime bračnih parova

Osobe koje ne žive u EU, a u braku su s nekim ko živi u nekoj od država članica, moraju biti u mogućnosti da dobiju dozvolu boravka u državi članici u kojoj živi njihov bračni partner, presudio je nedavno Evropski sud pravde.

Presudom će biti pogodene neke države EU koje, pokušavajući da smanje broj imigranata, ograničavaju prava na boravište njihovim bračnim partnerima.

Sud je presudio u korist četvorice državljanina afričkih zemalja kojima je odbijena dozvola boravka, iako su oženjeni suprugama koje imaju boravište u Irskoj.

Irsko ministarstvo pravosuđa poziva

se na svoj zakon po kojem takve dozvole mogu dobiti samo oni koji već imaju boravište u drugoj članici Unije.

Međutim, Sud je presudio da ta odredba krši evropsku Direktivu o slobodnom kretanju ljudi.

Jedan od četiri slučaja koje je razmatrao Sud bio je slučaj **Blaisea Metocka**, državljanina Kameruna, koji je došao u Irsku 2006. godine i oženio se Kamerunkom koja je imala boravište u Irskoj i britansko državljanstvo. Metockov zahtjev za azilom i dozvolom boravka je odbijen, ali žalba je došla do irskog visokog suda koji je tražio od Evropskog suda da presudi u tom slučaju.

Danci i Holandani najzapošljeniji

Najvišu stopu zapošljenosti u prošloj godini u EU zabilježila je Danska 77,1%, slijede Holandija sa 76%, te Švedska sa 74,2% i Austrija sa 71,4%, pokazali su posljednji podaci Eurostata.

Najniža stopa zapošljenosti zabilježena je na Malti 55,7 %, u Poljskoj 57%, Italiji 58,7% i Rumuniji 58,8%.

Stopa zapošljenosti građana u životnoj dobi od 15 do 64 godine u 27 članica Unije prošle godine iznosi-

la je 65,4%, a ukupno je bilo zapošljeno 218,5 miliona građana. Poređenja radi, u 2006. godini stopa zapošljenosti građana u toj dobi iznosiла je 64,5%.

Među članicama s najvišim stopama zapošljenosti žena ponovno su se našle Danska sa 73,2 %, Švedska sa 71,8% i Holandija sa 69,6%. Najniže stope su zabilježene na Malti 36,9%, Italiji 46,6% i Grčkoj 47,9%.

Brisel dao dozvolu Porscheu

Evropska komisija odobrila je njemačkom Porscheu da preuzme Volkswagen najvećeg evropskog proizvođača automobila.

"Spajanje dvije kompanije nije u suprotnosti sa zakonskom regulativom i neće uticati na konkurentnost unutar evropskog ekonomskog prostora", ocijenila je EK.

Porsche je najveći akcionar Volkswagena, a prošlog mjeseca je sa kompanijom iz Folksburga dogovorio kupovinu dodatnog paketa dionica koji donosi 4,92% glasova, čime bi stekao punu kontrolu nad firmom.

Porsche će i dalje proizvoditi rekreativna i sportska vozila visokog kvaliteta, dok će Volkswagen nastaviti rad na širokoj paleti modela, od malih putničkih automobila do teretnih vozila.

Samo u drugom kvartalu tekuće godine dobit Volkswagens skočila je za 35%, na 1,64 milijardi eura. U šest mjeseci ove godine Volkswagen je prodao 3,27 miliona vozila, a po prvi put je u Kini prodao više od pola miliona automobila.

Znaju kako potrošiti pare

Slovenija spada među najuspješnije države EU prema stepenu korištenja odobrenih sredstava iz evropskih fonda, izjavio je slovenački ministar za regionalni razvoj **Ivan Žagar**.

U prve dvije godine članstva u EU, Slovenija je iskoristila 95% odobrenih sredstava iz evropskog fonda za regionalni razvoj, 89% sredstava odobrenih za razvoj poljoprivrede i 93% sredstava namijenjenih ribarstvu.

Nešto slabije "vukla" je sredstva iz evropskog socijalnog fonda iz kojega je za sada iskoristila 70% mogućih sredstava.

Struja iz Sahare za EU

Postavljanje ogromnih instalacija za solarnu energiju u Sahari moglo bi pomoći podmirivanju sve veće potražnje za energijom u EU putem nove velike mreže, prenijeli su mediji prijedlog koji je dobio podršku Francuske i Velike Britanije.

Zamisao se temelji na gradnji 45 milijardi eura vrijedne visokonaponske mreže za istosmjernu struju koja bi se mogla transferovati iz solarnih instalacija u Sahari i u regionu sjeverne Afrike do potrošača udaljenih hiljada kilometara.

EU pokušava da kreira novu energetsku politiku koja bi ublažila zavisnost Evropljana o inostranim fosilnim gorivima i istovremeno smanjila emisiju ugljen dioksida iz evropske industrije, ublažavajući bojazni od promjene klime.

Glavni dio novog paketa je prijedlog da se udio obnovljivih izvora energije u ukupnoj potrošnji poveća na 20% do 2020. godine, u odnosu na postojećih 8%.

ISTRAŽIVANJE GRUPE NVO POKAZALO DA SPORAZUM O VIZNIM OLAKŠICAMA NIJE ZAŽIVIO

Do vize uz dosta problema

Mnogi ljudi u pet država zapadnog Balkana ne vide nikakvu razliku između situacija prije i poslije stupanja na snagu Sporazuma o viznim olakšicama sa Evropskom unijom (EU), preliminarni je zaključak rezultata hotlajn servisa u okviru projekta "Da li je zaista važno? Vizne olakšice na prostoru zapadnog Balkana".

Ovaj projekt realizuje Evropski servis za građanske akcije (ECAS) u saradnji sa nevladinim organizacijama iz zemalja u kojima se sporazumi primjenjuju i to: Makedonskim centrom za međunarodnu saradnju (MCIC), Evropskim pokretom u Albaniji, NVO Vesta u Bosni i Hercegovini, Centrom za građansko obrazovanje (CGO) u Crnoj Gori i Građanskim paktom za JIE u Srbiji. Projekat se sprovodi uz podršku King Boudain fondacije i Instituta za otvoreno društvo.

Sporazum o viznim olakšicama za građane pet država zapadnog Balkana stupio je na snagu 1. januara 2008. godine sa ciljem da se za gradane tih država olakša procedura dobijanja Schengen viza za putovanje u zemlje EU.

Sporazum predviđa olakšice

poput jedinstvene nadoknade za vize u iznosu od 35 eura, dodatna izuzeća ove nadoknade za određene kategorije aplikantata na

Proces prijavljivanja za vizu je stresno iskustvo. Često ne znate do posljednjeg trenutka da li ćete poći na put

osnovu ličnih ili profesionalnih razloga, zatim odluke o vizama moraju biti donešene u roku od 10 kalendarskih dana, a sami zahtjevi, u smislu pratećih doku-

menata, su pojednostavljeni.

Upravo na ovom su zasnovana očekivanja da će putovanja u 24 zemlje Schengen zone biti jednostavnija, uključujući i proces dobijanja viza za više ulazaka za kraće periode.

Međutim, istraživanje sa aplikantima za vize ispred odabranih konzulata država članica EU, koje je sprovedeno u maju i u prvoj polovini juna 2008. godine, pokazao je suprotno.

"Izvještaji o napretku na zapadnom Balkanu su upravo objavljeni, i isti ne pružaju nikakav razlog za zadovoljstvo. Postoji veliki jaz između deklaracije Evropskog Savjeta od 20. juna da "promovisanje kontakta ljudi-ljudima između zapadnog Balkana i EU predstavlja pitanje od najveće važnosti" i onog što se stvarno dešava na terenu. Mi sada ne možemo naći nijedan pozitivan odgovor na

vizne olakšice u regionu, osim na idejnom nivou", navodi se u preliminarnim zaključcima rezultata hotlajn servisa na osnovu kojeg će biti urađen konačni izvještaj i u septembru predstavljen zainteresovanim stranama u Briselu.

Kao jedan od ključnih zaključaka navedi se da građani nijesu adekvatno informisani o odredbama koje im pružaju sporazumi o viznim olakšicama.

"Vladin hotlajn servis u Albaniji je, na primjer, prekinut. ECAS hotlajn servis može sam po себи pomoći u ovom dijelu jer je izvještaj o napretku ove zemlje dobio

NEMATE ŠTO TAMO DA RADITE

U preliminarnim zaključcima podvlači se da aplikacije mogu biti odbijene bez objašnjenja.

"Hotlajn servis je pokazao da su posebne grupe ljudi podložne odbijanju: studenti i oni koji traže poslove, vozači kamiona, umjetnici ili oni koji imaju honorarne poslove, neakreditovani novinari. Ali mnogo je teže razumjeti zašto je stariji bračni par iz Makedonije koji se prijavio za vizu u Njemačkom konzulatu dobio obrazloženje da "to nije neophodan put i da oni nemaju što tamo da rade". Oni su, naime, željeli da posjete svog sina, kćerku i unuke", stoji u dokumentu.

veliku medijsku pažnju. Često se pokazuje veoma korisnim upućivanje onih koji zovu ovaj servis u tražene dokumente i procedure dobijanja viza. Izvještaji o napretku su kritični u dijelu koji ukazuje na neuspjeh vlada da informišu sopstvene građane, ali bolja komunikacija ovog pitanja je takođe odgovornost i delegacija Komisije i konzulata država članica", stoji u preliminarnom izvještaju.

Dalje, sugeriše se i da trošak od 35 EUR za dobijanje vize može biti ublažen kroz ostale troškove koji su uključeni u proces dobijanja vize i razgovor u konzulatu.

"U mnogim žalbama, ljudi ističu da su morali dolaziti 2–3 puta kako bi na vrijeme zauzeli poziciju u redu pred konzulatom, a nakon toga se našli iza predstavnika putničke agencije sa brojnim prijavama za vize (npr. slučaj Zajedničkog aplikacionog centra u Crnoj Gori).", navodi se u preliminarnom izvještaju.

Kako bi se smanjio ovaj problem, autori ističu da su neki konzulati uveli proceduru zakazi-

Rok od 10 dana u procesu dobijanja viza je generalno poštovan, ali često na uštrb dugih perioda čekanja za prijem u ambasade

vanja prijema, ali postoje žalbe koje se odnose na izostanak odgovora, kao i duga čekanja koja plaća onaj koji poziva (npr. plaća se i po 1 euro za minutu, što ponekad dostiže i 20 eura ukupno), a sve skupa dodatno poskupljuje troškove dobijanja vize.

"U Makedoniji, vozač kamiona je platio standardnu taksu od 8.5 eura specijalizovanoj agenciji za italijansku ambasadu, da bi se kasnije ispostavilo da se očekuje dodatno plaćanje za "uspješan rezultat". Takvi dodatni troškovi moraju biti ispitani, eliminisani ili smanjeni", podvlači se u preliminarnim zaključcima istraživanja.

I FUDBALER OSTAO BEZ VIZE

Unekim slučajevima, prepreke u dobijanju viza predstavlja je i zahtjev – i to nestandardan koji se ne nalazi u sporazumima o viznim olakšicama – da aplikanti dostave dodatna dokumenta ili potvrde zemlje domaćina ili zemlje portekla koje nijesu tražene u ranijim prilikama.

Postoji dokaz hotljana o nacionalnim vlastima koje su dodavale različite i posebne zahtjeve. U ovom dijelu, zabilježeno je da svaka ambasada u Bosni i Hercegovini ima svoja dodatna pravila i shodno tome različite uslove koji određuju procedure aplikacije. Drugim riječima, tamo gdje su aplikanti čak ispunjavali sve tražene zahtjeve i dalje su odbijani bez obrazloženja o razlozima, što ih je obeshrabrilo da ponovo apliciraju. Poznati albanski fudbaler nije dobio Schengen vizu i izjavio je "Nikad ranije nijesam imao nikakvih problema, čak ni u vrijeme kada je proces izdavanja viza bio vrlo restriktivan. Sportisti bi trebali imati lakše procedure dobijanja viza, a ne još teže, posebno kada govorimo o Sporazumu o viznim olakšicama", piše u dokumentu.

Kao treću bitnu stvar koja se iskrystalisala tokom projekta, navodi se da je rok od 10 dana u procesu dobijanja viza generalno poštovan ali često na uštrb dugih perioda čekanja kako bi se dobio prijem, koji nije pokriven sporazumom.

"Proces dobijanja prijema kod konzulata Grčke ili Italije u Tirani može potrajati i 2–3 mjeseca pošto ih pozovete." Jasno, radi se o ekstremnom slučaju, ali u izvještajima postoje primjeri ljudi

vrijeme mora biti eliminisano ili smanjeno", preporučuje se u dokumentu.

Standardi dobre administracije i ljubaznosti prema aplikantima su ponekad poželjni, navode autori iako su svjesni da ova pitanja nisu pokrivena sporazumima o viznim olakšicama. Oni ukazuju činjenicu da je 29% građana koji su kontaktirali hotljaj servis bilo nezadovoljno sa načinom na koji je njihov put prema zemljama Schengena započeo sa naglaskom na konzulate u Crnoj Gori.

Zašto je, na primjer, jedan službenik pitao poznatog albanskog akademika "Da li ćete spavati pod mostom?"

Kao što je jedan sagovornik na hotljenu podvukao, proces prijavljivanja za vizu je stresno iskustvo. Vi često ne znate do posljednjeg trenutka da li ćete poći na put. Da li je neophodno da se obezbijedi u primjeni viznog režima da konzulati poštuju EU povetu o osnovnim pravima, ili posebno standard koji propisuju rad dobre administracije i poštovanje ljudskog dostojanstva", navodi se u preliminanim zaključima.

V.Z.

BRISEL ODLUČIO DA STANE NA KRAJ AVIOKOMPANIJAMA KOJE VARAJU MUŠTERIJE

Bez neprijatnih iznenadenja

Nova evropska pravila o marketingu u aviosaobraćaju uskoro će omogućiti putnicima pregled stvarnih cijena letova, umesto neprijatnih iznenadenja do kojih dolazi kada kupite kartu po povoljnoj cijeni, a onda platite trostruko kada vam na to dodaju poreze, doplate i dodatne usluge.

Evropski parlament je, nakon pregovora sa Savjetom EU, usvojio nacrt pravnog akta koji bi trebalo da stupi na snagu do kraja godine.

Tekst zakona se odnosi na kompanije koje pokušavaju da namame kupce nevjerojatno niskim cijenama, koje ponekad iznose i samo jedan euro, a da ih pri tome ne obavijeste da će u stvari morati da plate dodatne poreze, aerodromske takse i troškove goriva ili sigurnosnih procedura.

Prema novim pravilima, avioprevo-

iz ponuđenog menija dodatnih usluga sam odabere one koje želi.

"Više transparentnosti u ovom poslu je neophodno. Nadam se da ćemo ovim iskorijeniti praksu koja je poslednjih godina jako uzela maha – aviokompanije pokušavaju da nasamare putnike i ubijede ih da kupuju jeftinije karte dok su cijene u stvarnosti mnogo više", kaže britanski član grupe socijal-

Zakon se odnosi na kompanije koje pokušavaju da namame kupce nevjerojatno niskim cijenama, koje ponekad iznose i samo jedan euro, a da ih pri tome ne obavijeste da će morati da plate i dodatne poreze, aerodromske takse i troškove goriva ili sigurnosnih procedura

znici će u buduće morati da uračunaju sve slične troškove u svoje promotivne cijene, uključujući i one koje se pojavljuju na Internetu. Ova pravila su nastupila nakon što je Evropska komisija utvrdila da 137 od 386 pregledanih Internet stranica sadrži "obmanjujuće" podatke. Takođe, troškovi sigurnosnih procedura će morati da budu jasno naznačeni.

Pravilo se, međutim, odnosi samo na "obavezne" troškove. Cijene "neobavezni" troškova, poput prevoza prtljaga koji jeftinje kompanije obično smatraju dodatnom uslugom ne moraju biti uračunate u reklamnu cijenu. Prevoznici su, ipak, obavezni da "jasno, transparentno i nedvosmisleno" naznače takve troškove na početku procesa rezervacije pri čemu je kupac sloboden da

ista u Evropskom parlamentu Brian Simpson.

Udruženje evropskih niskobudžetnih kompanija (European Low Fares Airline Association – ELFAA), međutim, tvrdi da su upravno njihove cijene "naj-transparentnije" i optužuje velike nacionalne kompanije da se one

Ryanair, najveća evropska niskobudžetna aviokompanija, pozdravlja je odluku Evropskog parlamenta da nametne i drugim sličnim kompanijama standarde transparentnosti koji se već primjenjuju u toj firmi

nepošteno odnose prema potrošačima, prisiljavajući ih da kupuju povratne karte i određuju minimum boravka na destinaciji leta ili obavezna noćenja subotom pri povratnim letovima, što znatno uvećava cijene karata.

"Da se Evropski parlament zaista

brine za potrošače, proglašio bi takve doplate nezakonitim", dodaje portparol kompanije Ryanair Stephen McNamara.

Ryanair, najveća evropska niskobudžetna aviokompanija je pozdravila odluku Evropskog parlamenta da nametne i drugim sličnim kompanijama standarde transparentnosti koji se već primjenjuju u ovoj kompaniji.

McNamara je izjavio da "neće biti izmjena na internet stranici Ryanair-a, čija je reklamna politika potpuno u skladu sa najnovijom odlukom parlamenta".

"Politika Ryanair-a je u svakom pogledu uskladena sa novim standardima, a pri tom garantuje najniže moguće cijene svojim putnicima, bez dodatnih naplata goriva", rekao je McNamara.

Nacrt zakona je samo dio paketa mjeru koje će biti sprovedene u budućnosti kako bi se ažurirala legislativa EU u domenu aviosaobraćaja. Među planiranim mjerama su, između ostalog, harmonizacija pravila o iznajmljivanju letjelica, nove administrativne uredbe o oduzimanju dozvola, bolja primjena radnog prava na zapošljene u aviokompanijama i efikasnija kontrola finansijskih sredstava kako bi se zaštitala prava potrošača u slučaju likvidacije kompanije.

ELFAA, međutim, tvrdi da će neke od izmjena, posebno one koje se odnose na strožija pravila u iznajmljiva-

nju letjelicu i socijalno osiguranje zapošljenih "podržati osnovne principe jedinstvenog tržišta za usluge u aviosaobraćaju i donijeti "nepotrebne komplikacije" operaterima.

V.Š.-V.Ž

KAKO JE EVROPSKA KOMISIJA SMANJILA POMOĆ POLJOPRIVREDNICIMA SA SJEVERA FINSKE ZBOG GLOBALNOG ZAGRIJAVANJA

Muke finskog vinara i komšija

U proljeće i jesen, kada se vrijeme naglo mijenja, **Frederik Slotte** posipa svoj vinograd vodom. Voda se zaledi, obavijajući lozu tananim slojem leda koji je štiti od temperatura daleko ispod nule.

Je li ovo Burgundija? Ili Loara, Bordo? Ne, ovo su Olandska ostrva, grupica šumovitih ostrva u Baltičkom moru između Finske i Švedske, 1600 kilometara sjeveroistočno od Burgundije.

Slotte, dvadesetšestogodišnji ljekar, samo je jedan od mnogih stanovnika Finske i njenih susjeda koji se u posljednjih par godina, uz porast temperatura uzrokovanim globalnim zagrijavanjem, okreću vinogradarstvu. Njegove loze su od otpornijih sorti, među kojima su i ukrištene sibirske i letonske sorte.

Slotte se nada da će kroz nekoliko godina proizvesti 110 boca vina godišnje, što jedva da je prijetnja francuskim proizvođačima. Među najboljima su pjenušavo, rumeno vino koje Francuzi zovu vin gris, i jako bijelo vino.

Problemi dolaze kad jedan takav proizvođač pokuša da proda ono što je proizveo.

Olandska ostrva, sa populacijom od 27,000 osoba švedske etničke pripadnosti, su autonomna oblast unutar Finske. Pošto se Finska, koja je od 1995. godine dio EU, ne smatra proizvođačem vina, Slotte ne može da prodaje svoje vino.

"Obično ga poklanjam porodici i prijateljima", kaže on.

Susjedima se nije dopalo što Frederika, koji se nuda da će proizvesti 110 boca vina godišnje, kako bi im ukinuli poljoprivredne subvencije

Zabrana se tiče poljoprivrednih subvencija. Kada je Finska postala članica EU, država je administrativno podijeljena na nekoliko zona, pri čemu poljoprivrednici sjeverne Finske, gdje su vremenski uslovi nepovoljniji, dobijaju više pomoći, dok oni na jugu gdje je klima nešto blaža, dobijaju mnogo manje. EU, međutim, smatra da je i to što dobijaju previše i već nekoliko godina iznalazi načine da pot-

puno ukine pomoći ovoj oblasti.

Tu Slotte stupa na scenu.

Niko, zapravo, ne zna kako je Evropska komisija doznala za Slottea i njegov vinograd. Najvjeroatnije preko novinskog članka koji se pojavio u lokalnim novinama, a u kojem je i slika Slottea koji se široko smije kameri sa rukama punim grozdova.

Onda su u Komisiji su najednom rekli: "Vi tamo proizvodite grožđe, kao i Francuska. Što će vama subvencije?"

Rvanje sa EK nije lak posao, ni za Slotte ni za njegove komšije.

"Nije nam bilo lako", kaže **Michaela Slotte**, koja je udata za Frederikovog starijeg brata i takođe uzgaja pomalo loze. Većina susjeda-poljoprivrednika oko njihovog imanja dobija subvencije od EU.

"Ovo je veoma malo selo. Susjedima se nije dopalo što Frederika koriste kako bi njima ukinuli subvencije", kaže Michaela.

U međuvremenu, Helsinki i Brisel su se dogovorili oko smanjenja pomoći poljoprivrednicima bez promjena u statusu Finske u pogledu uzgajanja vinove loze. "Nekada smo se bavili ribarstvom i zemljoradnjom", kaže **Lampi**, "ali to je prošlost".

Čini se da Olandskim ostrvima, sa njihovim pješčanim sprudovima i zelenim šumarcima i sa ponekom romantičnom kućicom od crvene opeke sasvim lijepo ide i bez ribarstva i zemljoradnje.

je Evropska komisija iskoristila subvencije

Privreda ostrva, uglavnom, se zasniva na kompanijama koje se bave prevozom i skladištenjem proizvoda, i profitira od bezporeznog statusa za koji su se ostrva izborila na osnovu svoje autonomije kada je Finska pristupila EU.

Slote tvrdi da on to uopšte ne radi zbog novca. "To je samo hobi", kaže on.

Drugi misle da je Frederik previše skroman. Njegov šampanjac nije Veuve

Clicqot, ali je ipak dobar i dobro bi došao lokalnim restoranima.

Slotte zna i druge trikove da zaštitи svoju lozu od hladnoće. Njegov vinograd može da izdrži temperature i do -22°C, što nije ni neophodno, jer su zime sve blaže. Pošto je pažljivo proučio temperature za poslednjih dvadeset godina, Slotte tvrdi da je primjetan trend zagrijevanja.

"Situacija je mnogo bolja za vino-gradare nego, recimo, prije dvadeset godina", kaže on.

Je li globalno zagrijevanje na njegovoj strani? **Ingmar Eriksson** nije tako siguran. Na svojih 25 hektara voćnjaka, sedamdesetogodišnji Erikson proizvodi vino, brendi i liker od jabuke koje je dozvoljeno prodavati po pravilima EU, i prodaje oko 7.900 galona godišnje.

Zime su postale nepredvidive. Ove godine, kaže on, bilo je toplije u januaru nego u martu.

"Istorija nas uči da ledena doba dolaze i odlaze", kaže on. "Još je prerano reći hoće li ovo biti globalno zagrijavanje".

Upitan da li ostrva imaju ikakvu budućnost u pogledu proizvodnje vina, odgovara: "Nikako. Možda ako posadimo lozu po kućama". I dodaje, smijući se: "To samo pokazuje da oni u Briselu ne znaju ništa o nama".

Preuzeto iz International Herald Tribune-a
John TAGLIABUE
prevela: V. ŠĆEPANOVIĆ

**VODIČ ZA RAZUMIJEVANJE POJMOVA I KOVANICA
KOJIMA NAJČEŠĆE BARATAJU SAMO ONI KOJI SE
PROFESIONALNO BAVE INTEGRACIJOM U EU**

Eurožargon

U institucijama Evropske unije (EU) i u medijima koji se bave poslovima EU često se koriste tzv. "eurožargon" – riječi i izrazi koje samo oni razumiju. Eurožargon nerijetko može biti vrlo zbumujući za šиру javnost, pa je to i razlog da ga približimo onima koji još nijesu ovladali njime.

Strazbur / Strasbourg: Strazbur je francuski grad smješten uz granicu sa Njemačkom. Jednom mjesечно u Strazburu se održavaju plenarna sastanak u Evropskom parlamentu. Takođe, u tom je gradu sjedište Evropskog suda za ljudska prava (European Court of Human Rights), te Savjeta Europe (Council of Europe), koji nijesu institucije Evropske unije. Pojam "Strasbourg" ponekad u medijima ima značenje jednog od ta tri tijela.

Supsidijarnost / Subsidiarity: Načelom supsidijarnosti treba osigurati da se odluke donose koliko je najbliže moguće svakom građaninu, kao i da se sprovode stalne provjere opravdanosti preduzimanja aktivnosti na nivou Zajednice u svijetu mogućnosti koje postoje na nacionalnom, regionalnom i lokalnom nivou. Drugim riječima, Unija neće preduzimati djelovanja (osim u područjima koja su njena isključiva nadležnost) ako je istu aktivnost moguće sprovesti efikasnije na nacionalnom, regionalnom ili lokalnom nivou.

Sumit / Sastanak na vrhu / Summit: Sastanci Evropskog savjeta ponekad se nazivaju Evropskim ili EU sastanicima na vrhu ili "samitima" jer okupljaju čelnike država Unije, predsjednike ili premiere. Ponekad zemlju članicu predstavljaju oba čelnika, predsjednik i premier, što zavisi od njihovog ustavnog uređenja.

Supranacionalno / Nadnacionalno / Supranational: Doslovno, pojam označava "nivo iznad nacionalnih vlada". Mnoge odluke Evropske unije donose se na nadnacionalnom nivou jer obuhvataju institucije EU kojima su zemlje

članice prenijele zakonodavna ovlašćenja. Taj pojam ne bi trebalo miješati s pojmom "transnacionalno" ili "transnational".

Treća zemlja / Third country: Taj izraz jednostavno označava ne-EU-zemlju, tj. zemlju koja nije članica Evropske unije. Odnos između zemlje članice ili institucija EU i treće zemlje jeste odnos sa zemljom koja nije članica Evropske unije.

Transnacionalno / Transnational: Pojam se često upotrebljava kako bi se opisala saradnja između preduzeća i organizacija koje posluju u više zemalja članica. Jedan od ciljeva EU integracija bio je upravo taj da se omogući prekogranična ili "transnacionalna" saradnja.

Transparentnost / Transparency: Izraz transparentnost često se upotrebljava u jeziku Zajednice, a znači otvorenost u radu institucija Zajednice. Povezan je s raznolikim zahtjevima za širim pristupom javnosti informacijama i dokumentima EU, većim angažmanom u procesu odlučivanja i jednostavnije sročenim tekstovima (pojednostavljanje Ugovora, konsolidiranje i bolje sastavljanje zakonskih propisa).

**NEVLADINE ORGANIZACIJE
U EVROPSKOJ UNIJI**

EVROPSKA MREŽA ZA DJEČIJA PRAVA EURONET

EURONET je nevladina, krovna organizacija koju čine nacionalne i transnacionalne organizacije iz čitave Europe. One zajednicki djeluju na promociji koncepta dječijih prava, neophodnosti njihove zaštite i njihovog stalnog unaprijeđenja. Organizaciji u djelovanju pomaže sekretarijat sa sjedištem u Briselu.

Organizacija trenutno broji 35 članica iz 24 zemlje Europe. Članice EURONET-a su aktivne u zagovaranju dječijih prava i ostvarenja ciljeva koje, u pravcu njihovog unaprijeđenja, predviđa Konvencija o dječijim pravima koju su Ujedinjene nacije usvojile 1989. godine.

Ciljevi koje je UN Deklaracija o dječijim pravima postavila ujedno su i principi i ciljevi djelovanja EURONET-a.

Ukratko, ciljevi djelovanja organizacije su:

- Obveznjiti uživanje prava na život bez predrasuda, diskriminacije i socijalne izolacije za svu djecu;
- Omogućiti djeci pravo da se njihov glas čuje u institucijama Evropske unije;
- Obveznjiti uslove da djeca budu prepoznata kao punopravni građani EU čija su prava prepoznata i uključena obuhvaćena ugovorima EU;
- Stvaranje uslova da svaka država EU sprovodi i promoviše sva dječja prava koja su istaknuta u Deklaraciji o dječijim pravima UN-a;
- Promocija participatornog i inkluzivnog rada sa djecom.

Organizacija izdaje i publikaciju "Što mi činimo? Dječja prava u EU", koja daje najobuhvatniji pregled informacija o stanju dječijih prava u EU. Informacije i analize objavljene u publikaciji često služe kao referenca na koju se pozivaju poslanici Evropskog parlamenta i predstavnici NVO-a aktivni na polju zaštite prava djeteta.

U svom djelovanju, EURONET se posebno fokusira na pitanja nasilja prema djeci, seks trafikinga i diskriminacije prema djeci i mlađima.

EURONET nastoji da doprinese sprovođenju koherentne politike dječijih prava koja se bazira na principima Konvencije o dječijim pravima UN-a. EURONET je članica Platforme evropskih socijalnih NVO-a.

Više o organizaciji možete pročitati na sajtu: www.europeanchildrensnetwork.org

Priredio: Petar ĐUKANOVIĆ

CGO i fondacija Friedrich Ebert raspisuju OGLAS za polaznike XII generacije

ŠKOLE DEMOKRATIJE

– Škole za izučavanje demokratije od teorije do prakse –

Školu čini 5 modula u ukupnom trajanju od četiri mjeseca. Nastava se izvodi jednom do dva puta nedjeljno, u trajanju od dva sata. Sve troškove pokriva fondacija Friedrich Ebert i Centar za građansko obrazovanje, uz obavezu polaznika/ce da pohađaju najmanje 80% programa.

Nakon završene škole učesnici/ce dobijaju diplomu i stiču pravo na dalje usavršavanje.

Pravo učešća imaju kandidati/kinje koji žele da doprinesu razvoju demokratije i građanskog društva u Crnoj Gori. Kandidati/kinje su dobrodošli bez obzira na godine, pol, nacionalnost, vjeru ili uvjerenja, uz naznaku da prednost imaju aktivisti/kinje političkih partija, nevladinih organizacija i svi oni koji pokazuju visok stepen društvenog aktivizma.

Voditelj škole je prof. dr Radovan Radonjić, a uz njega će sa polaznicima/cama raditi i ugledni domaći i strani predavači.

Zainteresovani kandidati/kinje mogu podnijeti prijavu sa kraćom biografijom najkasnije do 17. septembra 2008.g. na adresu:

**Centar za građansko obrazovanje
(za "Školu demokratije")**
Njegoševa 36, I sprat, 81 000 Podgorica
Fax: 020 / 665 112; tel: 020 / 665 327
E-mail: cgo@cgo.cg.yu
www.cgo.cg.yu

MLADI STE I ŽELITE DA...

- ◆ Promijenite nešto u svom okruženju
- ◆ Naučite kako funkcioniše jedna od najuspješnijih nevladinih organizacija u Crnoj Gori
- ◆ Pomognete nam svojim idejama i kreativnošću
  - ◆ Doživite ljepotu volonterskog rada
  - ◆ Razvijete svoje samopouzdanje i sposobnosti
- ◆ Upoznate nove prijatelje, nove zemlje, drugačije kulture
  - ◆ Naučite što znači timski rad
- ◆ Doprinesete projektima za dobro zajednice u kojoj živimo
  - ◆ Steknete iskustvo koje će vam sigurno pomoći pri odabiru budućeg zanimanja

... a imate slobodnog vremena, motivacije za rad u nevladinoj organizaciji i želju da svoju energiju posvetite društvenom aktivizmu, Centar za građansko obrazovanje vas poziva da postanete naš volonter/ka.

Prijave možete slati na info@cgo-cce.org

Putujemo u Evropu

Evropski pokret u Crnoj Gori je ove godine po drugi put realizovao projekat Putujemo u Evropu, kao dio većeg regionalnog projekta koji se već godinama realizuje u Srbiji, Makedoniji, Bosni i Hercegovini i Albaniji.

Ideja projekta je da mladi ljudi, najbolji studenti univerziteta u Crnoj Gori, koji su malo ili nisu nikada putovali u inostranstvo, dobiju priliku da upoznaju zemlje Evropske unije. Putem konkursa i intervjuja je izabrano 25 najboljih studenata, koji su dobili šansu da krenu na ovo putovanje. Uslovi konkursa su podrazumijevali visoku prosječnu ocjenu (preko 8,5), dobro znanje stranih jezika, a prednost je data studentima koji su malo, ili čak nisu nikada putovali van Crne Gore.

Odarbani studenti su dobili jednomjesečne šengen vize, jednomjesečne InterRail karte, džeparac od 200 eura i studentske kartice Euro 26 i ISIC.

Prva destinacija odabralih studenata je bio Berlin, gdje su boravili zajedno sa kolegama iz regiona. Tamo su imali prijem kod Ministarstva inostranih poslova SR Njemačke, kao i brojne organizovane aktivnosti upoznavanja grada Berlina. Crnogorski studenti su, takođe, imali prijem u novootvorenoj ambasadi Crne Gore u Berlinu, gdje ih je primio ambasador Vladimir Radulović.

Iz Berlina su studenti nastavili putovanje u sopstvenoj organizaciji, u manjim ili većim grupama.

Po povratku u Crnu Goru, studenti će mjesec dana volontirati u jednoj od nevladinih organizacija koju odaberu, i time dati svoj doprinos raznim aktivnostima koje te organizacije realizuju u Crnoj Gori.

Ovaj projekat je Evropski pokret u Crnoj Gori realizovao u saradnji sa Ministarstvom inostranih poslova SR Njemačke i ambasadom SR Njemačke, fondacijom Robert Bosch Stiftung, fondacijom Institut za otvoreno društvo – kancelarija u Crnoj Gori i ambasadom Velike Britanije u Crnoj Gori, koja je za studente koji su izrazili želju obezbjedila i vize za Veliku Britaniju. Projekat su takođe podržali i Agencija za radio-difuziju Crne Gore, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća i Ministarstvo unutrašnjih poslova i javne uprave.

U OVOM BROJU PREPORUČUJEMO:

I-MATH WINTER SCHOOL: DOCOURSE COMBINATORICS AND GEOMETRY 2009 UNIVERSITAT AUTONOMA DE BARCELONA, SPAIN

Scholarship / Financial aid: a limited number of grants available

Date: January to March, 2009

Deadline: October 19, 2008

Open to: young researchers

Announcement follows:

The DocCourse is an advanced training activity aimed at young researchers.

It spans three months with two main Intensive Courses and several Thematic Seminars. During the period of the program the participants will undertake a Research Project under the supervision of a local adviser.

The course aims at giving a broad and up-to-date panorama of contemporary research in Discrete and Computational Geometry, a very active field combining topics and tools from geometry, combinatorics, and computer science, and having fruitful connections to algebra, topology, algebraic geometry, probability, and analysis. The topics covered in the course include: convex polytopes, metric spaces, geometric probability, combinatorial geometry,

geometric algorithms, convex geometry, geometric graph theory, lattice points, and algebraic and topological methods.

Grants and financial support: The CRM offers a limited number of grants (covering registration, accommodation and a monthly stipend for living expenses) addressed to young researchers.

The deadline for application is October 19, 2008.
<http://www.eastchance.com/anunt.asp?q=304,eu,sch>

TRANSMEDIALE & CLUB TRANSMEDIALE 2009 BERLIN, GERMANY

Scholarship / Financial aid: prizes totaling ca. 10.000 EURO

Date: 27 January – 1 February 2009

Deadline: September 5th, 2008

Open to: artists that could be interested in this context

Announcement follows:

As leading international festivals for art and digital culture as well as adventurous music and related visual arts, respectively, transmediale and club transmediale are calling for submissions to the transmediale Award competition and the VilÖm Flusser Theory Award.

Transmediale presents and pursues the advancement of artistic positions reflecting on the socio-cultural, political and economic impact of new technologies. It seeks out artistic practices that not only respond to scientific or technical developments, but that try to shape the way in which we think about and experience the technologies which impact virtually all aspects of our daily lives. As such, transmediale understands media technologies as cultural techniques that need to be embraced in order to comprehend, critique, and shape global societies.

Club transmediale (CTM) is a prominent international festival dedicated to contemporary electronic, digital and experimental music, as well as the diverse range of artistic activities in the context of sound and club culture. CTM presents projects that experiment with new aesthetic parameters and new forms of cooperation, develop possibilities for informational and economic self-determination, and reflect on the role of contemporary music against the backdrop of technological and social transfor-

mations.

For the 2009 edition, the festivals have each set a specific thematic focus.

Transmediale.09 – DEEP NORTH peers beyond the evolving alarmist scenarios of catastrophe prevalent in the often contradictory global warming debate. transmediale.09 shifts this focus to the global artistic, cultural, societal and philosophical consequences that the presumed imminent collapse of the polar ice barrier may trigger. Are we about to reach another historically succinct moment of unavoidable and cataclysmic change – a point of no return leaving in its wake uncontrollable global transformations? Does climate change elicit cultural change, a shifting of extremes or a collapse in established, systemic and network norms? DEEP NORTH becomes not a fixed location, but a paradigm transforming loss, scarcity, inertia and rivalry into urgent and revealing states of being and expression.

With STRUCTURES – Backing-Up Independent Audio-Visual Cultures, club transmediale.09 presents projects that spring from the critical, interdisciplinary and experimental practice at the intersections of sound and other art forms. In recent years, a new breed of hybrid projects and initiatives that merges experimental audio and media cultures has developed in the convergence-zone between pop culture, science, arts and media technologies. This still remains primarily the domain of committed individuals and small, self-organised groups or networks that, often in the most precarious of circumstances, provide the supporting platform for these new artistic articulations and experiments. In its 10th year, CTM looks into the current state and potential development opportunities of these independent structures.

Together, transmediale and club transmediale invite the submission of works and projects that respond to these challenges and embody contemporary notions of art that embrace, question and enrich digital culture. Submissions of art works for both festivals participate in the transmediale Award 2009 while theoretical abstracts, papers and critical artistic positions are invited for the Vilém Flusser Theory Award, with prizes totaling ca. 10.000 EURO.

<http://www.eastchance.com/anunt.asp?q=76,ne,int>

EIC Bilten – Evropski puls je elektronski časopis koji izlazi u sklopu EIC programa, a uz podršku fondacije Friedrich Ebert. Izdavač je Centar za građansko obrazovanje.

EIC Bilten – Evropski puls je zaveden u evidenciji medija Ministarstva kulture i medija pod rednim brojem 578. Urednik: Vladan Žugić; Uređivački kolegijum: mr Vera Šćepanović, Daliborka Uljarević,

Nedeljko Rudović, mr Dragan Stojović, mr Vladimir Vučinić

Tehnički urednik: Blažo Crvenica; Lektura: Milena Milunović; Lektura engleske verzije: Maja Mugoša; Prevod: mr Vera Šćepanović Njegoševa 36 / I Tel / fax: 081 / 665 – 112, 665 – 327 E-mail: eicbilten@cg.yu

EIC Bilten – Evropski puls možete preuzeti na www.cgo-cce.org